

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

ORGAAN VOOR DE MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

20^e JAARGANG

WOENSDAG 10 JULI 1935

No. 1019

COMMISSIE VAN REDACTIE:

*P. Lieftinck; N. J. Polak; J. Timbergen; F. de Vries en
H. M. H. A. van der Valk (Redacteur-Secretaris).*

Redactie-adres: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.

Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën. f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cents. Economisch-Statistisch Kwartaalbericht f 1.—. Leden en donateurs ontvangen het weekblad en het Kwartaalbericht gratis en een reductie op de verdere publicaties.

INHOUD.

Blz.

HET WETSONTWERP TOT NIEUWE REGELING VAN DE PACHT door *Prof. Dr. G. Minderhoud*..... 578

Het Congres van de Internationale Kamer van Koophandel te Parijs. (24-29 Juni 1935) I door *Mr. J. G. Koopmans* 579

De ontwikkeling der clearing-compensaties door *Mr. L. J. van der Valk* 581

Compensatie en clearing voor den graanhandel door *A. P. Schilthuis* 583

Het probleem der vaste lasten door *D. B. Baarslag* .. 584

AANTEKENINGEN:

De conjunctuurverbetering in Zweden door *E. van der Wiel* 585

Resolutie omtrent den internationalen handel, aangenomen door het VIIIe Congres van de Internationale Kamer van Koophandel te Parijs 586

INGEZONDEN STUKKEN:

De huurveranderingen van vóóroorlogsche en nieuwe woningen door *L. Klarer* met Naschrift door *J. M. C. Koert*..... 587

STATISTIEKEN ..... 589—592
Geldkoersen. — Wisselkoersen. — Bankstaten.

8 JULI 1935.

De kalmere stemming op onze wisselmarkt doet nog steeds haar gunstigen invloed op de geldmarkt gevoelen. De Nederlandsche Bank is dan ook tot een verdere verlaging, met een half procent, van hare rente-tarieven overgegaan, aldus de rente-percentages op de open markt op den voet volgend. De prijs voor driemaands bankaccepten was tenslotte 3 pCt. -Call noteerde 2¼ pCt. Prolongatie liep van 3 op 2¼ pCt. terug.

* * *

Van de wisselmarkt valt deze week slechts weinig te vermelden. Alles was rustig, terwijl er een tamelijk vaste stemming heerschte. De vraag naar Ponden kwam hoofdzakelijk uit Parijs, waar men zich nog steeds niet geheel zeker gevoelt en de vraag naar deviezen blijft aanhouden, niettegenstaande men zijn best doet aan deze vraag te voldoen, wat niet altijd even gemakkelijk schijnt te vallen. De Ponden te Parijs zijn dan ook van 74.40 tot 74.90 opgelopen. Hier zijn Ponden van 7.24 op 7.28 gekomen. De vraag naar Ponden voor de — zij het dan ook op kleinere schaal — voortdurende goudaankopen te Londen oefende eveneens een stimuleerenden invloed uit. Dollars stegen van 1.46½ tot 1.46¾/s, na voorbijgaand een fractie boven de 1.47 te hebben genoteerd. De \$/£ koers is van 4.94 op 4.96½ gekomen, mede door het groote Dollar-aanbod afkomstig van de zilver-verkopen aan Amerika. Ook dit gaf natuurlijk een vraag naar Ponden. Fransche Francs schommelden rond de 9.72. Belga's onveranderd ca. 24.77½. Marken met weinig zaken: 59.22½. Registermarken werden gezocht, waardoor de koers — en die der Reismarken — stegen. Overige soorten Sperrmarken onveranderd. Canadeesche Dollars 1.46½.

De vraag naar Ponden op termijn is de laatste dagen weer toegenomen, zoodat de marges, die aanvankelijk terugliepen, thans weder grooter geworden zijn. Voor Ponden een- en drie-maands levering wordt 5 resp. 16 c. boven kassa betaald; Dollars op deze termijnen doen resp. 2 en 4 c. opgeld. Door de banken wordt er streng voor gewaakt, dat slechts reële transacties afgesloten worden.

Op de goudmarkt was het rustig. Zooals reeds gezegd, bleven de goud-verkopen aan de Bank aanhouden. In de prijzen kwam geen verandering. Marken bankpapier waren gezocht: ca. 50 c.

HET WETSONTWERP TOT NIEUWE REGELING VAN DE PACTH.

Dit voorstel, dat op 23 Mei l.l. bij de Tweede Kamer werd ingediend, beoogt een revisie van de pachtwetten, welke in 1932 door de Eerste Kamer zijn verworpen.

Ter wille van de *continuatie* van zittende pachters zal voortaan iedere pachtovereenkomst voor onbepaalde tijd gelden. Slechts in twee gevallen kan een pachtovereenkomst voor ten hoogste één jaar worden aangegaan, nl. als het of een proef geldt, bijv. omdat verpachter en pachter elkaar onvoldoende kennen, of wanneer de aard van het gepachte een overeenkomst van korten duur medebrengt, bijv. jaarlijksche verpachtingen van hooilanden.

Beperkingen, welke den verpachter door derden mochten zijn opgelegd — de Mem. van Toelichting wijst op voorschriften van een hypotheekgever, doch zij bedoelt klaarblijkelijk den schuldeischer, die hypotheek heeft bedongen — zijn niet langer geldig.

Alle pachtovereenkomsten moeten voortaan op straffe van nietigheid, schriftelijk worden aangegaan. Nietigheid beteekent, dat de verpachter is gehouden tot teruggave van den ontvangen pachtprijs, terwijl de pachter niet gehouden is tot eenige vergoeding voor het genoten gebruik en de getrokken vruchten. De wet gedooft hier derhalve geen afwijkingen, zelfs niet in bijzondere gevallen, bijv. wanneer een zoon van zijn vader pacht, in welk geval thans veelal met een mondeling accoord wordt volstaan.

Vele artikelen zijn trouwens volkomen imperatief. Dat is een kenteeken van het geheele ontwerp. Het aantal bepalingen, waarvan partijen op straffe van nietigheid niet mogen afwijken, bedraagt niet minder dan 13.

Terwijl dus als regel de pacht voor onbepaalde tijd geldt, kan zij door elk der partijen te allen tijde met een opzeggingstermijn van 1½ jaar worden opgezegd.

Heeft de verpachter opgezegd, dan kan de pachter evenwel een uitspraak van den rechter tot nietigverklaring van de opzegging uitlokken. De rechter zal de opzegging ongedaan maken, wanneer de beëindiging van de overeenkomst in strijd zou zijn met de billijkheid.

Artikel 36 regelt deze zaak als volgt. De rechter dient de vordering tot nietigverklaring van de opzegging af te wijzen, indien de pachter zijn verplichtingen niet behoorlijk is nagekomen. Heeft de pachter behoorlijk aan zijn verplichtingen voldaan, dan moet de rechter beslissen, of er voldoende grond voor de opzegging bestaat. Hierbij kunnen drie hoofdgevallen worden onderscheiden: de verpachter kan door het voortduren van de overeenkomst 1o. zeer ernstig, 2o. ernstig, 3o. niet, of niet ernstig in zijn belangen geschaad worden. In het eerste geval wordt de opzegging gehandhaafd; in het derde wordt deze nietig verklaard. In het tweede geval hangt het af van het feit, of de pachter door de beëindiging van de overeenkomst meer of minder ernstig wordt geschaad, of de nietigverklaring van de opzegging al of niet zal worden uitgesproken. Blijft de opzegging van kracht, dan kan de rechter den pachter een schadevergoeding toekennen.

In mijn vorige artikel¹⁾ merkte ik reeds op, dat het Engelsche stelsel, waarbij wegens niet-vernieuwing van een pachtcontract, de pachter als regel een schadevergoeding ontvangt, in dezen m.i. verre de voorkeur zou hebben verdiend.

Nog veel grootere bevoegdheden dan ten aanzien van de continuatie worden den rechter evenwel bij art. 8 en 9 gegeven. Van ieder nieuw pachtcontract moet nl. een afschrift aan den rechter worden overgelegd. Is deze rechter van oordeel, dat of de *verplichtingen* voor den pachter als *buitensporig* moeten worden beschouwd, of althans, dat de *pachtprijs*

den pachter, ook bij bijzondere bekwaamheid en ijver, niet de mogelijkheid van een redelijk bestaan uit de opbrengst van het verpachte zal laten, dan mag hij — als partijen niet tot wijziging van het contract bereid zijn — de overeenkomst vernietigen of de voorwaarden wijzigen.

Vermoedelijk zal onder het voorgestelde systeem van voorwaardelijke continuatie, het aantal nieuwe verpachtingen wel veel kleiner worden dan thans, terwijl de gegadigden voor die weinige gevallen overtafrijk zullen zijn. Bij gevolg zal de neiging om zich door een hoog bod „in te koopen” wel sterk aanwezig zijn; te meer omdat art. 25 den pachter recht geeft op een vermindering van de pachtsom, als dit in verband met veranderde omstandigheden door de goede trouw wordt gevorderd.

Reeds thans hebben velen er een aardige som voor over om pachter te worden van verpachters, die de gewoonte hebben, om te laten zitten wat zit; bijv. de gemeenten Kampen en Groningen.

Of onder de genoemde omstandigheid een geboden pachtprijs al dan niet buitensporig is, lijkt uitermate moeilijk te beoordeelen. Weliswaar worden den rechter hier en daar aanwijzingen voor zijn beslissingen gegeven, doch deze moet wel buitengewone bevoegdheden, in verband met de sterk uiteenlopende omstandigheden, behouden.

Als een bijkans almachtigen curator zal deze rechter, op wiens uitspraken geen hooger beroep is toegelaten, over het platteland heerschen. In zijn handen wordt het lot van pachters en verpachters gelegd. Slechts het geloof aan Salomo's wijsheid bij de rechters, kan met deze wijze van regeling vrede doen vinden; ook al verklaart de Memorie van Toelichting, dat het ontwerp slechts tegen kennelijke excessen wil waken.

De rechter, aan wien het ontwerp zulke ver-reikende bevoegdheden toekent, is de „Pachtkamer” van het kanton, bestaande uit den kantonrechter als voorzitter en twee niet tot de rechterlijke macht behorende personen, die deskundig zijn ten aanzien van de „verhoudingen” (het ontwerp bezigt dit germanisme) op pachtgebied.

Het belang der pachters, noch dat van de verpachters, mag in de Pachtkamer overheerschen. Hier is derhalve het voorbeeld gevolgd van de reeds bestaande Kamers voor crisis-pachtzaken. Reeds thans klaagt men echter in vele streken al, dat deze Kamers vonnissen, zonder tot goed oordeelen in staat te zijn. In vele gevallen toch zal een onderzoek ter plaatse vereischt worden. Daarvoor zijn de Pachtkamers evenwel in het geheel niet geoutilleerd.

Nog op andere wijze beoogt het wetsontwerp het risico van den pachter te verminderen. Een *remissie-recht*, d.i. een recht op vermindering van den pachtprijs, wordt dwingend voorgeschreven, wanneer gedurende een pachtjaar of een pachtseizoen, tengevolge van buitengewone omstandigheden, de opbrengst van het bedrijf aanzienlijk minder is geweest, dan bij het aangaan van de overeenkomst te verwachten was.

Wat in dezen als „buitengewone omstandigheid” moet worden beschouwd, laat het ontwerp in het midden. Behoort een sterke droogte ertoe, of een late, zware nachtvorst, een overstroming door een beek, een hagelbui in Juli? Niemand zal het vooruit kunnen zeggen; de rechter zal het beslissen.

Een verlaging van den prijs van de landbouwproducten komt niet als buitengewone omstandigheid in aanmerking, zegt het tweede lid van art. 24. Voor dit geval kan dus geen reductie van pacht over het loopende jaar geëischt worden. Blijven evenwel de prijzen op een sterk verlaagd niveau, dan kan art. 25 den pachter van dienst zijn. De toelichting bij art. 25 vermeldt nl., dat bij wijziging in het prijspeil van de producten de verpachter een vermindering van den pachtprijs voor de toekomst moet gedoogen.

Omgekeerd moet de pachter, indien verhooging van den overeengekomen pachtprijs in verband met ver-

¹⁾ Zie E.-S.B. van 3 Juli l.l.

anderde omstandigheden (inflatie?) door de goede trouw wordt gevorderd, deze verhooging gedoogen. Bij meningsverschil beslist ook hier de rechter.

Nog wordt de mogelijkheid geopend, dat de pacht-prijs zal worden verhoogd als de lasten, welke den verpachter door publiekrechtelijke lichamen zijn opgelegd wegens buitengewone werken, waardoor des pachters bedrijf gebaat wordt, aanzienlijk hooger zijn geweest, dan bij het aangaan van de overeenkomst te verwachten was.

Een bepaling, die belangrijker lijkt dan zij is, is die, welke den pachter bij het einde van de pacht-overeenkomst recht geeft op *vergoeding wegens* door hem aangebrachte *verbeteringen*. Een dergelijke bepaling zou tot groote moeilijkheden aanleiding kunnen geven. In vele gevallen toch is het moeilijk aan te geven, of een maatregel als een verbetering, die de kosten loont, kan worden beschouwd. De samenstellers van het ontwerp hebben gevoeld, dat het niet aanging den pachter het recht te geven allerlei verbeteringen aan te brengen en dan daarvoor later vergoeding te vragen. Den pachter wordt n.l. opgelegd tijdig onder opgave van de geschatte kosten, schriftelijk den verpachter in kennis te stellen met de gewenschte verbeteringen. Als de verpachter zich dan verzet, heeft de pachter slechts recht op een latere vergoeding, als de rechter het verzet van den verpachter ongegrond heeft verklaard. In dezen hangt veel er van af, wie den bewijslast zal hebben. Deze zal in de meeste gevallen wel aan het kortste eind trekken.

De Regeering is zich er blijkbaar van bewust geweest, dat de wijze, waarop de nieuwe pachtwet de vrijheid van de contracteerende partijen, maar vooral die van den verpachter, aantast, niet zonder bedenking is. Daarom is in het ontwerp nog een belangrijke restrictie opgenomen.

Telkens wanneer de pachtovereenkomst 10 jaar heeft geduurd, heeft de verpachter n.l. het recht om de pacht op te zeggen, zonder dat de pachter daartegen in rechte kan opkomen. Deze bepaling past eigenlijk niet in dit ontwerp vol vrijheidsbeperkingen. Ter verklaring vermeldt de Memorie van Toelichting, dat het stelsel van pacht voor onbepaalde tijd nieuw is, zoodat eenige voorzichtigheid geboden is. „Blijkt het stelsel te voldoen, dan vindt de wetgever later mogelijk aanleiding deze restrictie te laten vervallen.”

Het is te hopen, dat de Tweede Kamer hier geen roet in het eten gooit door zich, evenals bij het vorige wetsontwerp, radicaler te toonen dan de Regeering en door de bedoelde restrictie maar aanstonds te schrappen. Voorzichtigheid bij deze herziening is wel op haar plaats. Eeuwen-oude tradities, die — het zij erkend — tot gerechtvaardigde klachten meermalen aanleiding gaven, worden hier geperst in een keurslijf van dwingende bepalingen, waarbij de rechter en nog eens de rechter zijn sceppter zal zwaaien. Het vele goede van die tradities kan door al te kras ingrijpen wel eens op ongewenschte schaal verdwijnen, waardoor de pachterstand eerder achteruit dan vooruit zou gaan.

Als overgangsmaatregel bepaalt het ontwerp, dat de bestaande overeenkomsten nog gedurende twee jaar na de in werking treding van de nieuwe wet door het oude recht beheerscht zullen worden.

* * *

Het afwegen van de voor- en nadeelen van het ontwerp is uiterst moeilijk. De bepalingen zijn van verre strekking. In tal van gevallen zullen zij bestaande misstanden kunnen verbeteren; de pachters zullen niet langer, zooals thans zoo vaak het geval is, op een schopstoel behoeven te zitten. Daartegenover staan echter ook nadeelen. In vele gevallen, waar de verhouding tusschen pachters en verpachters thans niets te wenschen overlaat, kan deze grondig bedorven worden, nu de rechter in alles en nog wat tusschenbeiden geroepen kan worden. Van de wijze,

waarop de wet door de rechters zal worden toegepast, hangt haast alles af.

Men hoede zich echter voor de dwaling, te meenen, dat dit ontwerp het pachtvraagstuk zal oplossen. Dit vraagstuk zal er slechts andere aspecten door verkrijgen. Met name heeft de toekomstige wet de tendens de pacht-prijzen, welke zullen worden geboden als er eens een pacht-hoeve vrij komt, te verhoogen. Immers, het risico van den pachter wordt vermindert; diens positie wordt aantrekkelijker; het aantal gegadigden zal stijgen, terwijl het aanbod van pacht-bedrijven ongetwijfeld zal afnemen, daar velen, die thans verpachten, weldra aan verkoop of eigen-exploitatie de voorkeur zullen geven.

Die stijgende tendens zal misschien niet tot uitdrukking komen in de *pachtovereenkomsten*; want de rechter zal deze op „buitensporigheid” moeten toetsen. Maar wij kennen uit de oorlogsjaren nog maar al te goed de „sleutelgelden”, die onder de werking van de Huurwetten ontstonden. Als de overheidsmaatregelen de pacht-prijzen drukken tot beneden het niveau, dat door vraag en aanbod zou worden bepaald, zal het recht om te mogen pachten ruilwaarde verkrijgen. Deze ruilwaarde zal, open of heimelijk, door den opkomenden pachter in eenigerlei vorm worden betaald.

Vele verpachters zullen den heimelijken weg verkoopen en liever hun land verkoopen. De „standing” van de verpachters, die ook voor de pachters van belang is, zal dientengevolge bedenkelijk kunnen dalen.

G. MINDERHOUD.

HET CONGRES VAN DE INTERNATIONALE KAMER VAN KOOPHANDEL TE PARIJS.

(24—29 Juni 1935)

I.

In een plechtige zitting in de aula van de Sorbonne te Parijs werd op Maandag 24 Juni jl., in tegenwoordigheid van den President der Fransche Republiek en van verschillende andere autoriteiten, het VIIIste tweejaarlijksche Congres der Internationale Kamer van Koophandel geopend.

Nadat de voorzitter van het Fransche Nationale Comité der Kamer, de heer *René P. Ducheman*, zijn welkomstwoord tot de meer dan negenhonderd congressisten had besloten met het aan ons Nederlanders welbekende devies: „Point n'est besoin d'espérer pour entreprendre, ni de réussir pour persévé rer” — hetwelk spr. bij uitstek op den arbeid der Internationale Kamer toepasselijk achtte — was het woord aan den President, den heer *F. H. Fentener van Vlissingen*, tot het houden van de officieele openingsrede: „Pour la Reprise du Commerce Mondial”. In een krachtig en met overtuiging uitgesproken requisitoir, dat waard is om te worden gelezen en herlezen¹⁾, richtte de President zich tegen de dwaasheden van het overdreven economisch nationalisme en tegen de vele en velerlei vormen van belemmering van den internationalen handel, terwijl hij zijn rede besloot met de opwekking tot de aanwezigen om ondanks alles optimistisch te blijven ten aanzien van de toekomst en om de handen ineen te slaan teneinde ertoe bij te dragen, dat eens zal kunnen worden gezegd, dat het jaar 1935 de wederopleving van den wereldhandel heeft ingeluid.

In den geest van deze openingsrede heeft het Congres, onder de krachtige en bezielende leiding van den President, gedurende een zestal dagen zijn werkzaamheden voortgezet. Een terugblik op deze

¹⁾ De volledige tekst der rede is als No. 1 van de serie documenten van het Congres in druk verschenen, terwijl als No. 2 van dezelfde serie, getiteld „Economie 1935” („Trade in our days”), onder signatuur van den President, een belangwekkend documentair rapport is gepubliceerd, waarin verschillende van de in de openingsrede ontwikkelde stellingen nader met feiten en cijfers worden toegelicht.

werkzaamheden, welker resultaat, gekristalliseerd in een dertigtal resoluties, thans in druk voor ons ligt, geeft — speciaal van Nederlandsch standpunt bezien — veelszins reden tot tevredenheid. Verheugend is vooral, dat, hoewel er evenals bij vorige Congressen ook ditmaal somtijds naar compromissen moest worden gezocht, de kracht van de uitspraken der Kamer in aanzienlijk mindere mate dan vroeger ten offer is gebracht aan het streven naar eenstemmigheid, en dat men zich over het algemeen niet met „water-en-melk-formuleeringen” tevreden heeft gesteld. Integendeel vertoonen verreweg de meeste resoluties — niet het minst die over uiterst betwiste onderwerpen, zooals de monetaire quaestie en het spoorweg- en auto-vraagstuk — ditmaal een alleszins bevredigende mate van preciseering en „ruggegraat”.

Het bestek van dit artikel laat uiteraard niet toe, om den inhoud van elk der dertig resoluties, welke op zeer uiteenlopende onderwerpen betrekking hebben, ook slechts bij benadering weer te geven. Nog minder is het mogelijk om aan het gesprokene in de zes plenaire en ca. twintig groepszittingen te dezer plaatse recht te doen wedervaren, waaraan trouwens, gezien de uitvoerige en veelal zeer goede berichtgeving in de Nederlandsche dagbladers tijdens de congresweek, nauwelijks meer behoefte bestaat. Met name zijn, dank zij deze berichtgeving, de meeste lezers van dit weekblad ook reeds in groote trekken op de hoogte van het belangrijke aandeel, dat de Nederlandsche gedelegeerden aan de werkzaamheden van het Congres en aan de discussies in de verschillende groepszittingen hebben genomen. Zonder overdrijving mag worden geconstateerd, dat Nederland op dit Congres met een quantitief zoowel als kwalitatief zeer krachtige delegatie voor den dag is gekomen. Het totale aantal Nederlandsche congressisten ging de vijftig te boven — nog ongerekend een zestal landgenooten, die het Congres als vertegenwoordigers van internationale organisaties bijwoonden — tengevolge waarvan onze delegatie in de rangorde der landen de vijfde plaats bezette. Onder deze delegatie bevonden zich o.m., met slechts een tweetal uitzonderingen, alle Nederlandsche leden van de studiecmissies der Kamer, die de verschillende ontwerp-resoluties hadden voorbereid, en in meer dan één geval hebben speciaal deze gedelegeerden op de genomen beslissingen een overwegenden invloed uitgeoefend.

De organisatie van het Congres was in groote trekken gelijk aan die bij vorige gelegenheden; met name werd ook thans het systeem gevolgd, dat op de plenaire zittingen uitsluitend het woord kon worden gevoerd door daartoe tevoren door de Congresleiding uitgenoodigde sprekers, welk systeem uiteraard medebrengt, dat de eigenlijke discussies over de resoluties alleen in de groepszittingen kunnen plaats vinden. Echter viel ditmaal in de practijk ook daar niet de beslissing, maar was het zwaartepunt, vooral voor de onderwerpen van meer algemeen aard, in vrij sterke mate verlegd naar het z.g. „Comité des Résolutions”. Dit Comité, bestaande uit de voorzitters en de rapporteurs van de verschillende groepszittingen en uit de leiders van de nationale delegaties — voor Nederland had hierin zitting de Voorzitter van de Nederlandsche Organisatie voor de Internationale Kamer van Koophandel, de heer *J. B. van der Houven van Oordt* —, komt tijdens de congresweek iederen middag na afloop van de groepszittingen onder de persoonlijke leiding van den President der Kamer bijeen, en heeft statutair tot taak om de aldaar aangenomen resoluties naar den vorm en de redactie te herzien, alvorens deze aan de plenaire slotzitting van het Congres worden voorgelegd. Naar den letter heeft het Comité intusschen op dit Congres zijn bevoegdheid meermalen overschreden, door ook in het „fond” der aangenomen teksten vrij ingrijpende wijzigingen aan te brengen; een formeele onregelmatigheid, die echter door utiliteitsoverwegingen geboden bleek en waarvan men het praktische

resultaat slechts kan toejuichen. Immers, alleen op deze wijze is het mogelijk gebleken om, nadat in de officieele groepszittingen zelve de discussies over twee der belangrijkste onderwerpen van het Congresprogramma — het monetaire vraagstuk en de algemeene handelspolitiek — min of meer op een dood punt waren geraakt, de onderhandelingen tusschen de voornaamste partijen achter de schermen voort te zetten en tenslotte tot een beslissing te geraken in een „petit comité”, waar niettemin alle nationale delegaties behoorlijk vertegenwoordigd waren, zoodat geen enkel land zich er over kon beklagen van de eindbeslissing uitgesloten te zijn geweest.

Ondanks de door enkelen tegen deze werkwijze gevoerde oppositie lijkt het dan ook waarschijnlijk, dat deze procedure bij een volgend Congres wederom zal worden gevolgd. Aan het bezwaar, dat sommige congressisten, die de discussies in de groepszittingen hebben bijgewoond c.q. daaraan hebben deelgenomen, maar niet in het „Comité des Résolutions” zitting hebben, tenslotte op de eindzitting van het Congres min of meer bij verrassing een anderen tekst voor zich krijgen dan die, aan de samenstelling waarvan zij hebben medegewerkt, kan in ruime mate worden tegemoet gekomen, wanneer de voorzitters der nationale delegaties tusschen de bijeenkomsten van het „Comité des Résolutions” ruggespraak houden met hun landgenooten, zooals dit tijdens het Congres te Parijs door vrijwel alle grootere delegaties — met name ook de Nederlandsche, die hiertoe iederen morgen vóór den aanvang der officieele zittingen bijeenkwam — reeds is geschied. Dank zij deze bijeenkomsten hebben de Nederlandsche gedelegeerden, ook voor zoover zij niet rechtstreeks aan de werkzaamheden deelnamen, niettemin ten volle met de „ups and downs” van het Congres kunnen medeleven.

Een tweede verschilpunt, vergeleken met de organisatie van de vorige Congressen der Kamer, bestond in de wijze van voorbereiding der plenaire zittingen. Zooals hierboven reeds werd gezegd, konden ook thans op deze zittingen alleen tevoren uitgenoodigde sprekers het woord voeren, doch, anders dan bij vorige gelegenheden — met name te Weenen in 1933 — had men er ditmaal zorg voor gedragen, om tusschen het betoog van de verschillende sprekers een zeker verband te leggen, nl. door voor iedere zitting één spreker aan te wijzen als inleider („premier orateur”) en den tekst van diens rede vooraf te doen toekomen aan de overige sprekers over hetzelfde onderwerp. Voorts werd alleen de rede van den inleider in afschrift beschikbaar gesteld, zoodat men niet meer in de verleiding kon komen om het bijwonen van de geheele zitting door latere lectuur te vervangen! Over het algemeen heeft dit systeem gunstig gewerkt en de belangstelling voor de plenaire zittingen bleek dan ook over het geheel genomen aanmerkelijk grooter dan op het voorlaatste Congres.

Zoo was, op de eerste gewone plenaire zitting van Dinsdagmorgen, in de groote zaal van het „Maison de la Chimie” — waar, na de plechtige opening, alle verdere vergaderingen plaats vonden — vrijwel geen plaats onbezet, toen Prof. *T. E. Gregory* van de London School of Economics het onderwerp „Stabilisatie der wisselkoersen” inleidde, en hoewel een auditorium van dezen omvang de volgende dagen niet meer werd bereikt, was ook op de verdere plenaire zittingen de belangstelling zeer bevredigend. Als „premier orateur” traden, behalve Prof. Gregory, achtereenvolgens op de heeren *Cl. Lammers* (Duitschland), over „l'Organisation de la Production”; *E. Bernheim* (België), over „l'Organisation de la Distribution”; de Zweedsche hoogleraar *Bertil Ohlin* over „La Crise économique et la Politique commerciale”; Dr. *Otto Most* (Duitschland) over „La Route et le Rail”, en tenslotte *Lord Essendon* (Engeland) over de rationalisatie der wereldscheepvaart.

Het betoog van Prof. Gregory omtrent het mone-

taire vraagstuk stemde in hoofdzaak overeen met den gedachtengang, welke den lezers van dit blad uit het verslag omtrent de laatste vergadering van het Hoofdbestuur der Internationale Kamer van Koophandel te Londen op 15 Maart jl. reeds bekend is.¹⁾ Ook ditmaal luidde spr.'s conclusie, dat men met de stabilisatie niet kan wachten, totdat de prijzenstelsels van de betrokken landen zich bij elkander hebben aangepast, omdat het juist de voortdurende monetaire onzekerheid is, die het totstandkomen van deze aanpassing verhindert en steeds opnieuw zal verhinderen. Voorts betoogde spr., dat, hoe men ook voor de toekomst de mogelijkheid van een „managed currency” zonder goudbasis moge beoordeelen, voor het oogenblik de terugkeer tot het goud de eenige praktische mogelijkheid voor een stabilisatie biedt.²⁾

Het is wel onnoodig te zeggen, dat Prof. Gregory met deze rede geenszins de opinie van de meerderheid zijner landgenooten weegaf. Reeds in dezelfde plenaire zitting hoorde men dan ook door den Voorzitter van het Britsche Nationale Comité der Kamer, *Lord Luke of Pavenham*, een betoog uitspreken, dat op menig punt tegen dat van Prof. Gregory inging, en waarbij o.m. het standpunt verdedigd werd, dat de afbraak der handelsbelemmeringen aan de stabilisatie vooraf dient te gaan. Ook in de vrije discussie, welke denzelfden namiddag plaats vond, waren het wederom een tweetal landgenooten van den rapporteur, die tot zijn felste tegenstanders behoorden. Des te meer stemt het dan ook degenen, die de opvatting van Prof. Gregory in hoofdzaak deelen, tot voldoening, dat na een heftig debat — waarbij ook onze landgenoot Dr. *Ch. E. H. Boissevain* nog ten gunste van den gouden standaard het woord heeft gevoerd — en na voortzetting van dit debat in het Comité des Résolutions, tenslotte een tekst kon worden vastgesteld, die in groote trekken het standpunt van Prof. Gregory dekt, en die tenslotte — met inbegrip van de aanvankelijk zeer omstreden zinsnede, volgens welke een permanente stabilisatie alleen op goudbasis mogelijk is — ook den stem der Britsche delegatie heeft verworven. Dit resultaat is, behalve aan Prof. Gregory zelf, voor een groot deel te danken aan de tactvolle bemiddeling van den heer *R. Masson* (Frankrijk), Directeur van het Crédit Lyonnais, aan wien de geenszins gemakkelijke taak van het presideeren der groepszitting over dit onderwerp was toevertrouwd.

De resolutie, zooals deze tenslotte door de plenaire slotzitting van het Congres op Zaterdag 29 Juni is aangenomen, vangt aan met een beroep op de regeeringen om zoo spoedig mogelijk beraadslagingen te openen voor het totstandbrengen van een *voorloopige* stabilisatie der wisselkoersen (een punt, waarop vooral Prof. Gregory sterk den nadruk had gelegd), teneinde aldus den weg te bereiden tot de aanpassing van de nationale economische en financieele politiek in ieder land aan een duurzaam herstel van den gouden standaard. In een vijftal punten, waarvan de inhoud gedeeltelijk reeds hierboven is weergegeven, wordt een en ander nader uitgewerkt. Vermelding verdient, dat *niet* met zooveel woorden wordt gespro-

¹⁾ Zie E.-S.B. van 27 Maart jl.

²⁾ Voor een uitvoeriger weergave van dit betoog zij verwezen naar het rapport van Prof. Gregory, dat als No. 4 in de serie van gedrukte documenten van het Congres is verschenen. Behalve dit rapport en de reeds genoemde openingsrede van den heer Fentener van Vlissingen (Doc. No. 1), met de daarbij behorende documentaire studie „Economie 1935” (Doc. No. 2) bevat deze serie nog een tweede rapport over het monetaire vraagstuk (Doc. No. 3) en voorts brochures omtrent de Organisatie der Productie, (Doc. No. 5), het gebruik der zoogenaamde „Kennzahlen” voor de studie van het Distributievraagstuk (Doc. No. 6), het Faillissementsrecht in de verschillende landen (Doc. No. 7), het Spoorweg- en Autovraagstuk (Doc. No. 8), de Internationale Telegrafie (Doc. No. 9) en het Metrieke Stelsel van maten en gewichten (Doc. No. 10).

ken over de quaestie van een eventueele devaluatie (vóór of gelijktijdig met de algemeene internationale stabilisatie) in de landen, die tot dusver den gouden standaard trouw zijn gebleven, op welk punt o.a. Prof. *Ohlin* met Prof. Gregory van meening bleek te verschillen. Men kan dit punt echter wellicht beschouwen als vallende onder de algemeene waarschuwing, in punt 2 der resolutie, tegen de nadeelige gevolgen van „monetaire onzekerheid en instabiliteit der wisselkoersen”.

Niet minder dan het monetaire vraagstuk leverde aanvankelijk ook de resolutie over de algemeene handelspolitiek — de eigenlijke beginselverklaring van het Congres — moeilijkheden op. Drie alternatieve teksten, één afkomstig van het Bureau der Kamer, één van de Amerikaansche delegatie, en één van het Australische Nationale Comité, lagen hiervoor ter tafel. Wederom dank zij de activiteit van het „Comité des Résolutions”, hetwelk deze teksten zelfs reeds vóór de officieele behandeling in de groepszitting in bespreking had genomen, en na deze zitting hierover nogmaals langdurig heeft vergaderd, is men er tenslotte in geslaagd, ook op dit punt een zeer bevredigenden tekst vast te stellen. Ondanks het feit, dat — behoudens de weglating van enkele punten van zuiver politieke aard, die aanvankelijk van Amerikaansche zijde waren voorgesteld — in de oorspronkelijke voorstellen zeer weinig essentieels is geschrapt, terwijl nog met verschillende wenschen van andere, speciaal van Fransche zijde, rekening is gehouden, maakt deze tekst, welken men elders in dit nummer in extenso vindt afgedrukt¹⁾, een vrijwel volkomen „einheitlichen” indruk. Belangrijk zijn hierin vooral par. 4 omtrent het aanvaarden van de betaling van schulden in den vorm van goederen en diensten, en de paragrafen 5 tot en met 7, handelende over de methoden tot het reduceeren der handelsbelemmeringen in verband met het beginsel der meestbegunstiging.

Bijzondere aandacht verdient voorts in deze resolutie par. 9, waarin de Kamer zich voor de eerste maal heeft uitgesproken over het vraagstuk van de concurrentie der nieuwe industrielanden. Op de hieraan gewijde afzonderlijke groepszitting, alsmede op enkele der belangrijkste andere onderwerpen, die op het Congres zijn besproken (m.n. de organisatie der productie, de distributie, de verkeerspolitiek en de bescherming van den industrieelen eigendom) hoop ik in het tweede gedeelte van dit artikel nog in het kort terug te komen.

(Slot volgt.)

J. G. KOOPMANS.

¹⁾ Zie blz. 586.

DE ONTWIKKELING DER CLEARING-COMPENSATIES.

In een vorig artikel¹⁾ wezen wij op het groote belang der clearing-compensaties, omdat daarin een middel kan zijn gelegen, waardoor, niettegenstaande het steeds stijgende prijspeil in Duitschland, de import van Duitsche artikelen hier te lande toch kan worden gehandhaafd en zelfs kan worden uitgebreid, hetgeen automatisch de exportmogelijkheid van Nederlandsche en Nederlandsch-Indische producten naar Duitschland vergroot en dus de nationale werkgelegenheid stimuleert. Om echter in dit opzicht werkelijk in eenigszins belangrijke mate vruchtdragend te kunnen zijn en tot volle ontplooiing te kunnen komen, zal het systeem der clearing-compensaties, meer dan tot dusverre het geval was, moeten worden aangepast aan de eischen van het Nederlandsch-Duitsche handelsverkeer, en het is in verband daarmee, dat hier nog op enkele speciale punten de aandacht moge worden gevestigd.

Een clearing-compensatie is een transactie, waarbij de uitvoer van Nederlandsche artikelen naar Duitschland boven het daarvoor toegestane betalingscontingent wordt mogelijk gemaakt, op grond van en

¹⁾ Zie E.-S.B. van 29 Mei 1935.

in verbinding met een invoer uit Duitsland naar Nederland, welke als additioneel te beschouwen is (of, om het Deutsche woord te gebruiken, dat langzamerhand ook in onze handelstaal burgerrecht heeft verkregen, als *zusätzlich*). Wij zien dus tegenover elkaar staan twee categorieën van export en twee categorieën van import: den contingentalen export, waarvoor betalingscontingenten ter beschikking zijn gesteld, tegenover den, wat wij voorloopig zullen noemen „gewonen” Deutschen import, en den extracontingentalen export tegenover den *zusätzlichen* import. Beide combinaties zijn natuurlijk van invloed op het evenwicht in de clearing, doch in dit opzicht is er tusschen beide een groot verschil. Want een extracontingentale export wordt eerst toegestaan, wanneer de *zusätzliche* import, en nog wel tot het *dubbele* bedrag, heeft plaats gehad, zoodat hieruit nooit een achterstand voor de clearing kan voortvloeien. Integendeel, iedere clearing-compensatie levert een zeker overschot voor de clearing op en vermindert dus den bestaanden achterstand.

Dat in dit opzicht de andere combinatie, de contingentale export tegenover den gewonen Deutschen import, een minder gunstig en zelfs uitermate verontrustend beeld vertoont, hebben wij niet alleen bijna iedere week uit den gepubliceerden stand der clearingen in de practijk kunnen ervaren, doch is ook theoretisch zeer goed te verklaren. Bij het vaststellen van de verschillende betalingscontingenten is men uitgegaan van een zeker totaal bedrag, dat voor den export beschikbaar was, welk bedrag werd vastgesteld op grond van een zeker importvolumen. Dit laatste bedrag staat nu niet vast, doch moet worden geschat. Men moet daarbij uitgaan van den bestaanden Deutschen import in Nederland, en zal dezen, op grond van verschillende factoren, zooals de verminderde koopkracht, maar vooral de stijgende prijzen der Deutsche producten, moeten inperken. Hoeveel deze inperking moet bedragen is moeilijk te schatten, en dientengevolge kan het resultaat gemakkelijk ongunstiger uitvallen dan de schatting, waardoor dan een tekort in de clearing ontstaat.

Het is dus van belang om te zorgen, dat de gewone Deutsche import zoo groot mogelijk is en zoo weinig mogelijk afwijkt van het geschatte importvolumen. Daarom dient er streng voor te worden gewaakt, dat geen Deutsche importen als *zusätzlich* worden erkend om een extracontingentalen export mogelijk te maken, wanneer zij inderdaad als gewone import moeten worden beschouwd en moeten dienen als basis van den contingentalen export. Er moet dus nauwkeurig worden onderzocht, of de als *zusätzlich* aangemelde import inderdaad dit karakter draagt, en de *dubbele* controle, eerst van Nederlandsche en daarna van Deutsche zijde, schept in dit opzicht voldoende waarborgen. Het is zelfs de vraag, of door dit onderzoek niet een te strenge maatstaf wordt aangelegd, waardoor een mogelijke uitbouw van den Nederlandsch-Deutschen handel soms wordt tegengehouden.

Het criterium voor de beoordeeling der *Zusätzlich*heid moet toch zijn, of zonder deze compensatietransactie de import voor Duitsland verloren zou gaan, en aan een ander land zou toevallen. De beantwoording dezer vraag moge dikwijls zeer lastig zijn, maar toch nooit een reden worden om daarvoor een ander criterium in de plaats te stellen, nl. of de bedoelde import vroeger ook vanuit Duitsland plaats vond, om bij bevestigende beantwoording dezer vraag, de goedkeuring van de transactie te weigeren. Dit criterium kan nooit juist zijn, al moge toepassing daarvan begrijpelijk zijn op grond van het boven beschreven verband tusschen de vastgestelde betalingscontingenten en het geschatte import-volumen. Immers, door het *zusätzliche* karakter te erkennen van een import, welke ook vroeger reeds uit Duitsland geschiedde, en waarop men dus bij de schatting van het import-volumen had gerekend, ondergraaft men schijnbaar van Regeeringszijde willens en wetens de

basis der export-contingenten en veroorzaakt schijnbaar zelve een verderen achterstand in de clearing.

Dit is echter slechts schijnbaar, want in werkelijkheid is dit ondergraven en deze achterstand reeds tevoren een feit geworden, doordat namelijk de prijzen van het betreffende Deutsche artikel zoodanig zijn gestegen, dat de inkoop, welke tot dusverre inderdaad steeds in Duitsland plaats vond, nu niet meer aldaar zal geschieden, tenzij een middel, in casu de clearing-compensatie, wordt geboden, om dit prijsverschil te overbruggen. De beslissing der Regeeringsinstanties in dezen, het goed- of afkeuren der aangevraagde clearing-compensatie, zal hierin geen verandering meer kunnen brengen, omdat immers bij een afkeuren de inkoop toch niet in Duitsland, maar in een goedkoopere ander land zal geschieden, en dus ook in dat geval het geschatte importvolumen dit bedrag zal moeten missen. En zelfs beteekent het afkeuren in dit geval nog meerder nadeel, omdat in de eerste plaats de geboden gelegenheid voor een extracontingentalen export en dus een zekere werkgelegenheid verloren gaat en bovendien de clearing een extra-bate mist, voortkomende uit het *dubbele* bedrag van den import tegenover den export.

Er is in dezen slechts één criterium, doch dan ook met groote nauwkeurigheid, te stellen, nl. of de als *zusätzlich* aangemelde import dit inderdaad ook is, of dus bij het weigeren van de goedkeuring de import inderdaad voor Duitsland verloren zou gaan. En dit criterium zal men ook dan moeten handhaven, zelfs al zou daardoor de werkelijke import beneden het geschatte volumem dalen, hetgeen een achterstand in de clearing tengevolge zou hebben.

De gang van zaken, welke men tot dusverre heeft kunnen aanschouwen, geeft zelfs aanleiding tot de veronderstelling, dat de werkelijke import steeds bij het geschatte volumem zal achterblijven, dat dus op dit punt noodzakelijkerwijze een achterstand in de clearing zal ontstaan, welke echter kan worden opgeheven door de extra-baten, welke de clearing-compensaties voor de clearing opleveren. Men kan zich de Deutsche import thans in twee gedeelten voorstellen: het gewone gedeelte, waarvan de import nog zonder bijzondere premie kan plaats vinden, hetzij omdat de prijzen nog concurreerend zijn, hetzij b.v. op grond van een monopoliepositie der Deutsche industrie, en het *zusätzliche* gedeelte, waarvan de aankoop nog slechts door betaling van een premie kan worden mogelijk gemaakt. Gaat de ontwikkeling verder in de lijn, die thans waarschijnlijk lijkt, en houdt de stijging der Deutsche prijzen aan, dan zal het *zusätzliche* gedeelte steeds grooter worden en het gewone gedeelte zal afnemen, waardoor ook de betalingscontingenten kleiner zullen worden. Dit behoeft echter voor den Nederlandschen export geen nadeel te betekenen, wanneer de omvang der clearing-compensaties slechts dienovereenkomstig toeneemt. Het geheele volumem van den Nederlandschen export naar Duitsland kan dan behouden blijven, en eventueel zelfs weer belangrijk boven het tegenwoordige peil stijgen, doch de verhouding tusschen de beide samenstellende deelen zal zich wijzigen, het contingentale gedeelte wordt kleiner en het extracontingentale gedeelte groeit.

Beschouwd vanuit dit gezichtspunt dient de formeele behandeling van een clearing-compensatie zoo veel mogelijk vereenvoudigd te worden, omdat te voorzien is, dat een steeds grooter gedeelte van den Nederlandschen export naar Duitsland zich op deze wijze zal afwikkelen. Deze exporten moeten zich baseeren op een Nederlandschen koper, welke goedkoopere offertes uit andere landen heeft ontvangen, doch bereid is om tegen betaling van een premie toch in Duitsland te kopen. Wanneer nu een dergelijke behoefte bestaat, moet deze meestal betrekkelijk vlug bevredigd worden, en wanneer de koper eenige weken moet wachten vóór de transactie is goedgekeurd, zal dit in de meeste gevallen de ge-

heele transactie onmogelijk maken en daarmee een mogelijke basis voor Nederlandschen export doen verloren gaan. Daarom is een vlugge behandeling van dergelijke zaken een allereerste vereischte.

De tegenwoordige practijk is daarmee echter geheel in strijd. Men kan den tijd, noodig voor het verkrijgen van de vergunning van het Nederlandsche Clearinginstituut, gemiddeld stellen op één week, doch daarna moet de zaak nog in Duitschland worden aanhangig gemaakt. Dit geschiedt bij de Ueberwachungsstellen, welke echter slechts formeele competentie bezitten, en de zaak voor het materiele onderzoek doorzenden naar de Reichsstelle für Devisenbewirtschaftung. Alleen met het heen en weer zenden tusschen deze verschillende instanties zijn, blijkens de practijk, meerdere dagen gemoeid, en zoodoende duurt de behandeling in Duitschland minstens drie weken, waardoor men thans in geen geval binnen een maand de definitieve goedkeuring op een aanvraag kan verwachten. Een dergelijke vertraging staat natuurlijk aan een ontwikkeling der clearing-compensaties op eenigszins grootere schaal in den weg, en daarom zou het aanbeveling verdienen, indien van Nederlandsche zijde bij de Deutsche Regeering werd aangedrongen op een aanzienlijk vluggere behandeling in Berlijn.

Bovendien vraagt men zich af, waarom het noodig is, dat op twee verschillende plaatsen door versohillende ambtenaren een onderzoek wordt ingesteld naar precies dezelfde zaak, nl. het zusätzliche karakter van den Duitschen import in Nederland. Hier zou een aanzienlijke besparing van tijd en arbeid kunnen worden verkregen, wanneer dit onderzoek geschiedde door een permanente Nederlandsch-Duitsche commissie, die te 's-Gravenhage of te Berlijn zou kunnen zetelen. Dat een dergelijke commissie bij verschil van meening geen besluit zou kunnen nemen, is geen bezwaar, want ook thans is de transactie immers onmogelijk, zoodra één der beide Regeeringen daaraan haar goedkeuring weigert. Doch het voordeel zou zijn, dat het onderzoek eener voorgestelde transactie dan gemeenschappelijk en daardoor in den kortst mogelijken tijd zou kunnen geschieden. De aanvraag zou als afgewezen gelden, zoodra één der beide commissie-gedeelten daaraan geen goedkeuring wenscht te geven.

Een dergelijke gemengde commissie zou ook op ander gebied de samenwerking in dezen tusschen de Nederlandsche en de Deutsche instanties zeer kunnen bevorderen. Aangezien namelijk de exportmogelijkheid van Nederland en Nederlandsch-Indië belangrijk grooter is dan de opname-mogelijkheid in Duitschland, moet een zekere keuze tusschen de verschillende exportproducten worden gedaan. Hierbij blijkt nu, dat in Nederland een geheel ander criterium wordt toegepast dan in Duitschland. Want terwijl men bij het Nederlandsche Clearinginstituut — en vanzelfsprekend — in aanmerking neemt de mate, waarin de export de nationale werkgelegenheid bevordert, moeten de Deutsche instanties blijkens een voor eenigen tijd verschenen Runderlass vooral den import van „lebenswichtige Waren” bevorderen. Hieronder vallen b.v. metalen, wol en katoen, doch vrijwel geen producten, welke door ons kunnen worden geleverd.

Hier ligt natuurlijk een geweldige belemmering, en van Duitschen kant zal men moeten inzien, dat men toch ook die, zij het dan ook minder „lebenswichtige”, producten zal moeten binnenlaten, wanneer men prijs stelt op het behoud van den Duitschen export naar Nederland. Het ware niet ongewenscht, wanneer ook deze zaak nog eens nadrukkelijk onder de aandacht der Deutsche Regeering werd gebracht; in ieder geval zou de behandeling der aanvragen van clearing-compensaties door een gemengde commissie het voordeel bieden, dat ook over dit punt een voortdurend gemeenschappelijk overleg tusschen beide landen mogelijk was.

De practijk wijst uit, dat vele moeilijkheden op het terrein van het Nederlandsch-Duitsche handels-

verkeer zijn toe te schrijven aan gebrek aan contact tusschen de instanties te 's-Gravenhage en te Berlijn. Wanneer deze langs schriftelijken weg moeten worden opgelost, gaan weken, dikwijls zelfs maanden verloren, en vaak komt de oplossing op een moment, dat de handelsmogelijkheid, waarvoor zij werd gevraagd, reeds niet meer bestaat. De handel vraagt nu eenmaal om spoedige beslissingen. Het is onmogelijk om voor ieder concreet geval een overleg tusschen de hoogste ambtenaren aan beide zijden te verlangen, en de bij de clearingovereenkomst ingestelde gemengde commissie vergadert slechts enkele malen per jaar en behandelt in hoofdzaak ook principieele punten en geen concrete gevallen.

Het groote belang, dat zoowel Nederland als Duitschland hebben bij de handhaving en zoo mogelijk de uitbreiding van het wederzijdsche handelsverkeer, wettigt daarom eventueel het in het leven roepen van een geheel nieuwe instantie, zooals hierboven werd geschetst, om de concrete moeilijkheden, welke zich iederen dag voordoen, zooveel en zoo spoedig mogelijk het hoofd te bieden en zoo weinig mogelijk een belemmering te doen zijn voor den normalen gang van zaken.

L. J. VAN DER VALK.

COMPENSATIE EN CLEARING VOOR DEN GRAAN-HANDEL.

In Juni 1934 heeft de Nederlandsche Regeering voor verschillende landen compensatie bij het doen van graanzaken voorgeschreven. Deze landen waren Hongarije, Zuid-Slavië, Roemenië, Bulgarije, Polen, Estland en Letland. Nederlandsche importeurs van producten uit een dier landen konden dus niet, zooals vroeger, zonder meer hunne inkoop doen. Voor den invoer in Nederland moest telkens de goedkeuring van de Nederlandsche Regeering worden gevraagd, welke slechts werd verleend wanneer de Nederlandsche importeur kon aantoonen, dat tegelijk met de importzaak ook eene transactie was afgesloten betreffende den verkoop van Nederlandsche producten naar hetzelfde land. Het was niet noodig, dat de bedragen, waarvoor werd ingevoerd en uitgevoerd, gelijk waren. De Nederlandsche Regeering keurde den invoer van producten uit de genoemde landen goed, wanneer tegenover een gedeelte van den invoer, Nederlandsche uitvoer stond.

Meestal was het een hopelooze taak te trachten een importzaak te doen en tegelijkertijd een exportzaak te bewerkstelligen. Na langdurige onderhandelingen tusschen den Nederlandschen importeur, een Nederlandschen exporteur, de buitenlandsche belanghebbenden en de Nederlandsche Regeering zijn wel kleine zaken tot stand gekomen, doch van geregeld zaken doen is geen sprake geweest. In den regel behoefden de landen, voor welke compensatiedwang bestond, zich niet aan de Nederlandsche eischen te storen, daar zij voor hun surplus aan uitvoerproducten elders op voordeeler voorwaarden koopers konden vinden. Ook waren de oogsten in 1934 in Midden- en Oost-Europa niet overvloedig, zoodat wegens het beperkte aanbod Nederland als koper gemist kon worden.

Met Roemenië zijn enkele compensatiezaken in graan tot stand gekomen. Ook zijn verschillende partijen Roemeensche mais en gerst, welke zonder compensatie-overeenkomst naar Nederland waren verscheept, zonder meer binnen gelaten ten behoeve van de voor uitvoer werkende industrieën. Verder is onlangs een compensatie transactie afgesloten met Polen, waarbij de invoer van 30.000 tons Poolse rogge werd toegestaan, tegen den uitvoer naar Polen van Nederlandsche tuinbouwproducten. Deze transactie is mogelijk geweest, omdat Polen nog een overschot van den ouden rogge-oogst heeft, waarvoor het geen koopers kan vinden. De Ver. Staten hadden door het mislukken in 1934 van den eigen rogge-oogst gedurende het geheele seizoen 1934/35 Poolse rogge ingevoerd, doch koopen die sedert eenigen tijd niet meer, daar de vooruitzichten van den oogst van dit

jaar in de Ver. Staten buitengewoon gunstig zijn. Uit de Nederlandsche invoerstatistiek blijkt, hoe de invoer van granen in de tweede helft van 1934 en in 1935 is afgenomen uit de landen, waarvoor de Nederlandsche Regeering compensatie als eisch had gesteld.

Het heeft in de bedoeling der Nederlandsche Regeering gelegen den uitvoer te steunen naar de compensatie-landen en daarmede clearing verdragen af te sluiten. Volgens een clearingverdrag worden de in het handelsverkeer verschuldigde bedragen niet door de debiteuren op de gewone wijze betaald, doch gestort op een rekening bij de Nationale Banken van de twee betreffende landen. De verrekening vindt plaats volgens de bepalingen van het verdrag. In Februari 1935 is met Roemenië een clearingverdrag gesloten. Volgens dat verdrag zou van de door Nederlandsche importeurs van Roemeensche producten bij De Nederlandsche Bank gestorte factuurbedragen 50 pCt. ter beschikking komen van de Roemeensche Nationale Bank, 35 pCt. worden gebruikt ter betaling van naar Roemenië uitgevoerde Nederlandsche goederen, en 15 pCt. ter betaling van oude Nederlandsche handelsvorderingen. De verrekening in Roemeensche Lei zou geschieden naar den officieelen koers van de Roemeensche Nationale Bank.

Dit verdrag heeft nooit gewerkt, omdat Roemenië naar andere landen dan Nederland op aanmerkelijk voordeliger voorwaarden kon verkopen, zoodat naar Nederland op de basis van het verdrag geen uitvoeren uit Roemenië plaats vonden. In hoofdzaak werd Roemeensch graan verkocht naar Engeland, Denemarken, Zwitserland, Italië en in mindere mate naar Frankrijk. Voor deze landen bestonden verschillende regelingen. Engeland en Denemarken lieten zonder beperkende bepalingen het Roemeensche graan binnen.

In Juni heeft de Roemeensche Regeering alle clearingovereenkomsten opgezegd en nieuwe voorschriften vastgesteld. Volgens die voorschriften moeten de Roemeensche graanexporteurs alle uit den export voortvloeiende vorderingen in buitenlandsch geld aan de Roemeensche Nationale Bank afstaan. Deze bank zal daarvoor een premie betalen boven den officieelen koers in Lei. Van de aldus verkregen buitenlandsche deviezen verkoopt de Roemeensche Nationale Bank een gedeelte aan Roemeensche importeurs van buitenlandsche producten, ook met een premie boven den officieelen koers. Of bij aankoop en verkoop der deviezen dezelfde premie boven den officieelen koers wordt berekend, is nog niet bekend. Ook is nog niet bekend, welk gedeelte der verkregen buitenlandsche deviezen de Roemeensche Nationale Bank voor haar eigen behoeften zal behouden.

Dit systeem werkt als een exportpremie, daar de prijs van het Roemeensche graan in Lei kan stijgen in verhouding tot den verhoogden koers, welke de Roemeensche exporteur voor zijn buitenlandsche deviezen ontvangt. De Roemeensche Regeering heeft laten weten, geen compensatiezaken meer te zullen toestaan, doch te willen onderhandelen over clearingovereenkomsten. Inderdaad heeft volgens berichten in de pers de Roemeensche Regeering den wensch geuit met Nederland onderhandelingen te openen. De aanvoeren van graan van den nieuwen oogst zullen in Roemenië in Juli en Augustus ter markt komen, behalve die van maïs, hetwelk later geogst wordt en eerst in October aan de markt wordt gebracht.

Het zal voor den graanhandel in Nederland van het grootste belang zijn, wanneer de gelegenheid weder zal worden geopend Roemeensch graan te kunnen koopen en dit in Nederland in te voeren. Nu is de geheele graanhandel in hoofdzaak aangewezen op Argentinië voor het doen van zijn inkoop en bestaat er onvoldoende verscheidenheid van soorten en kwaliteiten. Dit heeft het nadeel, dat de concurrentie onder de Nederlandsche importeurs onnoodig verscherpt wordt, daar allen zijn aangewezen op enkele en dezelfde graansoorten. Verder houdt deze beperking in bewegingsvrijheid ook het vormen van voor-

raden in de Rotterdamsche haven tegen. Deze voorraden zijn gedurende de laatste maanden dan ook zeer sterk geslonken en zouden op het oogenblik nauwelijks voldoende zijn om langer dan een week of tien dagen te voorzien in de behoefte van Nederland aan buitenlandsch graan.

Ten derde is het ontbreken van verscheidenheid en het inkrimpen der voorraden een gevaar voor Rotterdam als internationale graanmarkt en distributiecentrum voor Engeland, Denemarken, de Scandinavische landen en Finland. Voor den verkoop naar die landen vanuit Rotterdam is verscheidenheid in de aangeboden soorten een eerste noodzaak, daar de internationale koopers daar hunne behoeften dekken, waar zij de keus der gewenschte graansoorten hebben. Terwijl de Nederlandsche graanhandelaren onder de tegenwoordige omstandigheden geen aanleiding hebben, voorraden in Rotterdam op te slaan, gevoelen buitenlandsche afladers in de compensatielanden geen lust onverkochte partijen naar Rotterdam te zenden en daar op te slaan in afwachting van het bepalen der eindbestemming. Het is onvoldoende, dat Roemeensch graan in Rotterdam in transitio kan worden opgeslagen om later weder te worden uitgevoerd. De eigenaren van onverkocht graan zoeken als voorloopige destinatie die haven, waar hun verkoopkansen het grootst zijn. Dat zal altijd de haven zijn in een land, dat ook de mogelijkheid van afzet biedt, en niet Rotterdam, zoolang het graan niet in Nederland kan worden ingevoerd.

Wanneer de Nederlandsche Regeering met de Roemeensche in onderhandelingen zal treden over een nieuw verdrag, is het ten zeerste te hopen, dat daarbij de groote belangen van den Nederlandschen graanhandel en van het internationale havenverkeer van Rotterdam in het oog zullen worden gehouden. Met verdragen, die geen uitwerking hebben, omdat de bepalingen ervan minder gunstig zijn dan wat andere landen aan Roemenië bieden, zijn de graanhandel en de Rotterdamsche haven niet gebaat. Dan zal ook in het volgend seizoen geen Roemeensch graan naar Nederland komen. Noodig is, dat de Nederlandsche Regeering den invoer van Roemeensch graan in Nederland weder mogelijk maakt, zooals ook andere Regeeringen dat in haar landen doen.

Het is niet enkel Roemeensch graan, waarvan de toelating in Nederland van belang is. Ook de andere compensatielanden zijn in normale jaren soms groote graanleveranciers. Al naar de resultaten van den oogst hebben zij alle reeds een belangrijke rol gespeeld in de graanvoorziening van Nederland, en van sommige is met groote zekerheid te voorspellen, dat zij dat in het komende seizoen weder zouden kunnen doen. Polen zal rogge en gerst hebben aan te bieden, in Hongarije zijn de vooruitzichten aan den tarwe- en rogge-oogst van dien aard, dat belangrijke hoeveelheden voor uitvoer beschikbaar zullen zijn. Zuid-Slavië voert als regel tarwe en maïs uit.

Het ware ten zeerste te wenschen, dat de moeilijkheden werden opgeheven, welke ook aan het importeerren van graan uit die landen zijn verbonden. Op het oogenblik echter is Roemenië van het meeste belang, omdat met dat land de onderhandelingen vermoedelijk spoedig zullen plaats vinden.

A. P. SCHILTHUIS.

HET PROBLEEM DER VASTE LASTEN. ¹⁾

In de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer inzake het Bezuinigingsontwerp vindt men (op blz. 7) eenige beschouwingen omtrent de vaste lasten. Men treft o.a. de meening aan, dat men ten aanzien van de vermindering der vaste lasten voorzichtigheid dient te betrachten en dat deze lasten in het economisch bestel slechts een betrekkelijk geringe rol spelen. Zoo wordt medege-

¹⁾ Dit artikel was reeds gezet, toen het wetsontwerp inzake bijzondere maatregelen ter verkrijging van verlaging van sommige vaste lasten en van huren verscheen. (Red.)

deeld, dat het *gemiddelde* der bedrijfslasten in de industrie te stellen is op 30 pCt. voor grondstoffen, 50 pCt. voor loonen en sociale lasten en 20 pCt. voor vaste lasten. Hoewel niet aangegeven wordt, wat bepaaldelijk onder vaste lasten verstaan wordt en op grond van welke gegevens deze cijfers verkregen zijn, mag toch betwijfeld worden, of zij een juist beeld geven, inzonderheid van den druk der vaste lasten. Dat het om dezen druk te doen is, is ook de meening der Regeering. Zij geeft zelfs aan, dat men verwachten mag, dat zoodra de druk ophoudt, de lasten vanzelf zullen verdwijnen.

Wat is onder vaste lasten te verstaan? Het zijn die kosten, zoowel voor de bedrijven als voor den particulier, welke op grond van wettelijke en contractuele verplichtingen of usances vastliggen, zoodat zij bij minder inkomsten niet overeenkomstig teruggebracht kunnen worden. Men onderschatte hierbij ook de usances niet.

Bij een noodzakelijke verlaging van het algemeene niveau zullen in het algemeen grondstoffen en materialen in prijs teruggaan; bij een evenredige vermindering zullen dan de loonen als sluitpost ook de niet mogelijke vermindering der vaste lasten moeten opvangen. Bij 50 pCt. loonen en 20 pCt. vaste lasten, wordt de loondaling dan 40 pCt. grooter dan zij op zichzelf behoefde te zijn. Maar hiermede zijn wij van de vaste lasten niet af. Want ook de besteder van dit loon heeft zijn vaste lasten. De vraag doet zich voor, welk deel van het loon, dat de arbeider ontvangt, tegenover de productiewaarde der te koopen artikelen staat — dit laatste in den ruimsten zin genomen — en welk deel zijn aequivalent vindt in vaste lasten, zooals woninghuur, belasting, vervoerkosten, procenten voor den kleinhandel, voor bakker, slager, geneeskundige behandeling, enz.

En ook bij den distribuut en den fabrikant en bij het bewijzen van diensten keeren deze vaste lasten terug. Het ontbreekt ons niet alleen aan gegevens, om deze splitsing tusschen wat variabel is bij een algemeene niveauverlaging en wat constant blijft, te maken, het ontbreekt tot nog toe zelfs aan een methode voor deze splitsing. Toch staat dit wel vast, dat wij de vaste lasten herhaaldelijk weer zullen ontmoeten, indien wij de besteding van het loon nagaan. Mogelijk zou men den invloed op de volgende wijze kunnen benaderen. Stelt men 1913 op 100, dan was het indexcijfer der groothandelsprijzen, alleen voor voedingsmiddelen, in December 1934: 83. De uitgaven voor voeding van arbeidersgezinnen waren echter in December 1934: 122,3, indien men 1911/1913 gelijk 100 stelt. Indien men deze afwijking wil verklaren, zal men toch in belangrijke mate de vaste lasten en de toeneming daarvan — waaronder ook de fiscale — daarin moeten betrekken.

Hierbij komt nog, dat deze vaste lasten bij een budget, waarop nog iets overschiet voor niet strikt noodzakelijke uitgaven, niet zoo bezwaarlijk zijn. Anders wordt het echter, zoodra een peil bereikt is, waarbij alleen de meest noodzakelijke uitgaven nog gedaan kunnen worden. Het star blijven van een deel wordt dan fataal, want ook het noodige moet dan achterwege blijven. En het valt moeilijk te beweren, dat de loonen in de niet-beschutte bedrijven thans een groote marge voor „luxe” laten.

In de noodzakelijkheid van het omlaagbrengen van het geheele niveau, waartoe het niet waardevaste geld ons o.a. voert, blijven de vaste lasten de groote belemmering. Mag ik een beeld aan den mijnbouw ontleenen? Het is wel mogelijk, door het snel wegemen van een kolenlaag zonder groote schokken een geheel dorp op een lager niveau te brengen, maar indien men gedeelten zou afbouwen en gedeelten laten staan, zou dit leiden tot scheuren en bouwvalen in de bovengrondse werken.

En slotslotte, de overheidsuitgaven zijn slechts een deel der vaste lasten. Hoe is het te rijmen, dat het landsbelang de verlaging der overheidsuitgaven eischt.

terwijl het totaal der vaste lasten een geringere rol speelt? De vaste lasten moeten mede naar het lagere niveau.

D. B. B.

AANTEKENINGEN.

De conjunctuurverbetering in Zweden.

Een uitstekend overzicht over de conjunctuurverbetering in Zweden en een beschrijving van haar karakter geeft Karin Kock in een in opdracht van den Minister van Financiën samengesteld rapport¹⁾, dat onlangs is verschenen.

Karin Kock verdeelt haar stof in twee gedeelten, schildert in het eerste in groote trekken het verloop der conjunctuur sedert 1932²⁾, zonder dat getracht wordt den oorzakelijken samenhang te belichten en analyseert in het tweede, uitgaande van bepaalde theoretische probleemstellingen, de factoren, die den conjuncturomslag veroorzaakt en de verdere ontwikkeling beïnvloed hebben.

Een van de belangrijkste oorzaken van den conjuncturomslag is de expansie van den export. Bij een onderzoek naar de betekenis van de exportverruiming voor de binnenlandsche conjunctuur doet zich de vraag voor, of de meerdere inkomsten, die het gevolg zijn van die vergroting van den export, de ondernemersinkomsten doen toenemen, of dat deze als arbeidsloonen worden uitbetaald. Doordat het loonniveau zoo goed als onveranderd is gebleven, kan het onderzoek, wat de arbeidsloonen betreft, begrensd worden tot die vergroting van de ontvangsten der arbeiders, welke een gevolg is van de vergroote werkgelegenheid. De volgende vraag is, op welke manier de ontvangsten aangewend worden. Voor de onderneming kan vergroting der inkomsten leiden tot verbetering der liquiditeit door afbetaling van bankcredieten of door vergroting der kassaldi. Dit zal geen directen invloed hebben op productie of werkgelegenheid.

Het andere alternatief is, dat de vergroting der ontvangsten en de daardoor opgewekte toekomstverwachtingen leiden tot een grootere mate van herinvesteering — of eventueel nieuwe investeering — dan vroeger het geval was.

De stijging van de exportwaarde in 1933, vergeleken met 1932, bedroeg Kr. 132 miljoen, waarvan eenige miljoenen geabsorbeerd werden door toename van den inkoop door exportindustrieën van grondstoffen uit het buitenland.

Twee belangrijke factoren bij een beoordeeling van den invloed der exportverruiming op productie en werkgelegenheid zijn de prijzen en de verandering der voorraden. De prijsverhoudingen waren in het algemeen zoodanig, dat de vermeerdering van de exportwaarde in 1933 in de eerste plaats te zien is als een gevolg van de stijging der geëxporteerde kwantiteit, terwijl circa een derde deel van de vermeerdering der waarde toe te schrijven is aan levering uit voorraden.

De vergroote inkomsten der exportondernemingen werden in 1933 voor het grootste deel gebruikt voor terugbetaling van leeningen en voor vergroting der kassaldi, wat o.a. blijkt uit een wezenlijke vermindering van het vreemde kapitaal bij exportondernemingen. Ook heeft een zekere herinvesteering plaats gehad, zoodat de daardoor veroorzaakte productietoeneming bij de ijzer- en machine-industrie beschouwd kan worden als een indirect gevolg der exportverruiming.

In 1934 bedroeg de stijging der exportwaarde t.o.v. 1933 Kr. 215 miljoen, voor een deel veroorzaakt door ongeveer 7 pCt. hooger liggende prijzen. Door de vermindering der voorraden in 1933 beïnvloedde de exportvergroting de productie en de werkgelegenheid in 1934 veel sterker dan in 1933.

¹⁾ Konjunkturuppsvingets förlopp och orsaker (Statens offentliga utredningar 1935 : 16).

²⁾ Op verzoek van de redactie laten wij dit deel onbesproken, daar in het a.s. Kwartaalbericht aan dit onderdeel uitvoerig aandacht zal worden geschonken.

Wat de financieele politiek van de Regeering betreft, is in 1934 circa Kr. 200 miljoen uitgetrokken, de credieten voor graaninkoop niet meegerekend, in het jaar daarvoor ca. Kr. 125 miljoen en in 1932 ongeveer eenzelfde bedrag.

Karin Kock trekt de conclusie, dat de financieele politiek in 1932 de depressie tegenwerkte, doch niet de kracht had de conjunctuur te verbeteren, in 1933 een steun was voor de factoren, die in conjunctuur-stimuleerende richting werkten en in 1934 eerst een omvang aannam, die haar een belangrijke kracht in opwaartsche richting deed zijn.

Het lage renteniveau en de zeer groote liquiditeit der banken hebben een belangrijke factor uitgemaakt bij de verbetering der conjunctuur. De ondernemingen hebben door conversie en verlaging der interest op bankcredieten haar kosten kunnen verlagen. Dit beïnvloedde weer de toekomstverwachtingen en stimuleerde de investeeing.

De stabilisatie van den Pondenkoers is van niet onwezenlijke betekenis geweest voor den buitenland-schen handel.

Samenvattend begint dus de verbetering in de conjunctuur in den zomer van 1933. In het aantal werklozen kwam eerst later verandering, veroorzaakt door het feit, dat de industrieën, die eerst den arbeidstijd ingekort hadden, dezen eerst weer vergrootten voordat nieuwe arbeiders aangenomen werden. Een combinatie van verschillende factoren heeft dezen conjunctuuromslag veroorzaakt. De twee belangrijkste hiervan zijn: exportverruiming en financieele politiek. De eerste heeft ongetwijfeld voor de ontwikkeling een zeer groote betekenis gehad, doch niet zoo groot als de toeneming der geëxporteerde waarde zou kunnen doen vermoeden, daar in 1933 een deel kwam uit de bestaande voorraden, wat de terugwerking op de productie dus verzwakte. Het door de vermindering der voorraden vrij komende kapitaal gaf echter weer de mogelijkheid tot herinvesteeing. De werking van de goede exportconjunctuur in 1933 op productie en werkgelegenheid kwam dus verlaet tot uitdrukking en cumuleerde met de gevolgen der exportverruiming van 1934.

De staatsuitgaven hebben in 1934 een zeer belangrijke factor uitgemaakt bij de conjunctuurverbetering. Van de overige Regeeringsmaatregelen brachten die, genomen ten behoeve van den landbouw, een belangrijke toeneming der ontvangsten der landbouwers.

In het laatste gedeelte van 1934, toen de export stagneerde, werd de expansie op de binnenlandsche markt een domineerende factor in de conjunctuurontwikkeling, niet in de laatste plaats tengevolge van de hausse in de bouwindustrie. De herinvesteeing heeft daarentegen geen primaire rol gespeeld in de conjunctuurverbetering, doch was een gevolg van de toeneming der ontvangsten, welke door de andere factoren veroorzaakt werd.

E. V. D. WIEL.

Resolutie omtrent den internationalen handel, aangenomen door het VIIIe Congres van de Internationale Kamer van Koophandel te Parijs.

La Chambre de Commerce Internationale affirme que, dans la situation actuelle du monde, le développement du commerce international est un élément prépondérant de la restauration et de la paix des peuples.

La Chambre ne méconnaît certes pas le fait que certains éléments dont dépendent la reprise de l'activité et la coopération commerciale des peuples ne sont pas du domaine de l'économie. La sécurité et la volonté de paix des peuples, l'établissement de conditions et de relations qui les confirment, sont les bases sur lesquelles s'étaye la confiance, dont dépendent les contrats comme les investissements, la formation de l'épargne comme l'octroi des crédits.

La Chambre se rend compte également que, moins que jamais, l'économie ne peut être séparée de la finance et que le rétablissement d'un ordre financier peut seul marquer la fin du désordre économique.

La Chambre est enfin pleinement consciente que le commerce international lui-même ne saurait être envisagé

comme indépendant d'autres facteurs économiques tels que le désordre de la production, la pléthore des investissements improductifs, l'intervention des facteurs politiques dans le régime des affaires ou les charges auxquelles elles sont soumises.

Ces préliminaires posés, la Chambre croit que, si la politique d'autarchie gagne du terrain, celle-ci réduira à la ruine certaine les nations commerçantes du monde. Il est reconnu que dans la plupart des cas, cette politique a été adoptée à titre de mesure défensive, mais maintenant que les tarifs douaniers élevés, le contingentement et les restrictions de devises se sont généralisés, ils ont paralysé le commerce international à un tel point que le retour de la prospérité mondiale aussi bien que de la prospérité nationale est impossible sans que ces entraves soient desserrées. Si elles sont délibérément maintenues, la dépression générale et le chômage continueront inéluctablement à sévir et à abaisser le niveau de vie dans tous les pays.

La Chambre de Commerce Internationale recommande aux gouvernements des divers pays ainsi qu'aux membres de la Chambre, en vue d'influer sur les actes des gouvernements, les principes et les politiques qui suivent:

1. Les taux des changes doivent être stabilisés, cette stabilisation étant indispensable pour la reprise du commerce international. Un étalon-or international ne peut fonctionner de façon sûre et durable en présence d'entraves excessives au commerce.

2. L'endettement national et international est une des causes de la contraction du commerce et il importe que les gouvernements prennent des mesures d'ordre intérieur ou international pour faire face à cet endettement.

3. Une des conditions de la restauration économique réside dans l'équilibre des budgets. Les Etats devraient faire en sorte d'obtenir cet équilibre par voie d'économies plutôt que par l'augmentation des impôts, qui, dans tous les pays, sont déjà trop lourds.

4. Il convient de reconnaître comme un principe économique incontestable la livraison de marchandises et la fourniture de services en règlement des obligations, quelles qu'en soient les origines, commerciales ou autres. Les pays ayant une balance créditrice à l'égard du reste du monde doivent accepter ce mode de règlement, admettant par là qu'un solde déficitaire dans l'ensemble de leur commerce extérieur n'agit pas nécessairement à leur détriment. Les pays débiteurs ne sont pas fondés à demander que pareil règlement soit fait directement en marchandises et en services.

5. Il y a lieu de recourir à tous les moyens en vue d'alléger les entraves au commerce qui existent actuellement; les restrictions au commerce qui peuvent être atténuées par l'action unilatérale doivent l'être au plus bref délai; on devrait procéder sans tarder à la conclusion d'accords commerciaux bilatéraux comportant l'application stricte de la clause de la nation la plus favorisée, étant entendu que si des exceptions y étaient apportées dans certains cas, par exemple, en matière de contingentement, celles-ci devraient être formulées de façon claire et précise. De telles exceptions devraient être éliminées aussitôt que les disparités des économies financières et des conditions de production s'atténueraient.

Des traités bilatéraux susceptibles d'être intégrés ultérieurement dans des traités multilatéraux sont spécialement à recommander.

6. Toutes les fois que des accords commerciaux multilatéraux sont praticables, des conventions dans ce sens devraient être conclues, avec des garanties suffisantes. En ce qui concerne les conventions multilatérales visant à l'amélioration du commerce international, la Chambre de Commerce Internationale est en faveur de l'insertion d'exceptions à la clause de la nation la plus favorisée claires et précises, semblables à celles qui ont été approuvées à la Conférence pan-américaine de Montevideo et signées ultérieurement par le Gouvernement des Etats-Unis. Cet accord, loin d'être purement régional, fait appel à l'adhésion de toutes les nations.

7. Les nations devraient reconnaître le caractère essentiellement multi-angulaire du commerce international et le fait que le commerce ne pourra jamais recouvrer son volume antérieur si chaque nation cherche à établir une balance commerciale strictement équilibrée avec chacun des autres pays. Un tel „bilatéralisme" implique une orientation du commerce dans des directions qui l'empêchent inévitablement de recouvrer son volume normal.

8. Il y a lieu de souscrire à la déclaration du Comité des Accords de Clearing de la Société des Nations, que „l'effet général des clearings est plutôt celui de réduire toujours davantage le volume et la valeur du commerce international, en tout cas de lui imposer des formes de

contrainte qui en empêchent nécessairement le développement."

9. L'expansion des pays neufs dans le monde a, dans le passé, provoqué un développement sans cesse croissant dans les anciens pays industriels; la continuation de cette évolution, qui aura pour effet d'élargir les marchés, d'améliorer les prix et de rétablir la prospérité, est possible seulement si les anciens pays industriels donnent à leur population la liberté de consommer les matières produites dans les nouvelles contrées en voie d'expansion.

10. L'intervention de l'Etat dans la direction des entreprises privées exerce un effet paralysant et devrait être supprimée dans toute la mesure du possible.

11. Les voyages à l'étranger contribuent à la compréhension et à la bonne entente mutuelles et les dépenses faites par les voyageurs constituent un élément important de la balance internationale des paiements. Ces relations devraient être favorisées et il faudrait que les gouvernements et les collectivités privées fassent leur possible pour encourager les déplacements et pour procurer aux voyageurs, tant nationaux qu'étrangers, toutes les facilités voulues, et cela notamment par la collaboration de services créés à cette fin.

* * *

La dépression économique mondiale trouvera son meilleur remède dans la collaboration et l'entente entre les nations. C'est la l'un des buts de la Chambre de Commerce Internationale et celle-ci s'enorgueillit de procurer les moyens d'organiser des consultations réciproques entre les hommes d'affaires. La responsabilité d'une action décisive incombe en dernière analyse aux Gouvernements, qui reflètent l'opinion publique. Aussi le Congrès s'adresse-t-il aux membres de la Chambre de Commerce Internationale dans tous les pays et leur demande-t-il d'influencer l'opinion publique et les actes gouvernementaux dans la voie sus-indiquée. La tâche est urgente. Elle réclame des initiatives courageuses de la part des hommes d'Etat et la disparition des jalousies, des rivalités et de la méfiance entre les nations.

INGEZONDEN STUKKEN.

DE HUURVERANDERINGEN VAN VOORORLOGSCHE EN NIEUWE WONINGEN.

De heer L. Klawer schrijft ons:

In het nummer van dit orgaan van 19 Juni jl. komt een beschouwing voor van den heer J. M. C. Koert over bovenvermeld onderwerp, naar aanleiding van een controle door den Gemeentelijken Woningdienst te Amsterdam van een eenigszins belangrijk aantal woningen daar ter stede, vanaf de intrekking der Huurwetten in 1927 tot op 1 Januari 1935.

Deze beschouwingen meenen wij niet zonder enkele korte opmerkingen te mogen laten passeeren, omdat de conclusie, waarin de geachte schrijver ze samenvat, o.i. bij buitenstaanders een verkeerden indruk kan verwekken over den huidige toestand op de arbeiderswoningmarkt in Nederland, in oorzaken en gevolgen.

Uit voornoemde gegevens van den Gemeentelijken Woningdienst te Amsterdam concludeert de heer Koert:

„Tot Januari 1935 zijn de vóóroorlogsche arbeiderswoningen niet in huurprijs gedaald. Eerder is de huur verhoogd. In de lagere huurgroepen is een tekort aan behoorlijke woningen. De huurprijs regelt zich uitsluitend naar vraag en aanbod. Een huurdaling komt tot stand als gevolg van het bouwen van een groot aantal behoorlijke arbeiderswoningen (in de laagste huurklassen). Deze woningen moeten daartoe gebouwd worden in groote complexen in verschillende stadsdeelen. Zonder dezen aanbouw zal het jaren duren alvorens de huren zich aanpassen aan de verlaagde inkomsten der huurders. Deze aanpassing is noodzakelijk voor het behoud van een goede volkshuisvesting. Deze komt thans ernstig in gevaar door het op peil blijven der huren naast het dalen der gezinsinkomsten. Deze gevaarlijke toestand duurt reeds twee jaren. Het is dan echter noodzakelijk, dat, zooals reeds gezegd, ook de lasten verlaagd worden."

Onze grootste grief tegen deze conclusie is, dat zij op een *Amsterdamsch* experiment (op welks mérites wij beknoptheidshalve nu niet nader kunnen ingaan) voor het geheele land reageert. Zoowel bij vakmensen, als in de bureaux voor de Volkshuisvesting van het

Departement van Sociale Zaken, geldt het reeds als een axioma, dat Amsterdam ten aanzien van het woning-voorzienings-vraagstuk een zeer bijzondere positie inneemt, niet te vergelijken met die van andere steden des lands.

Een enkel voorbeeld ter illustratie.

Aan de Gemeentelijke Woningbeurs te Amsterdam stonden aan het einde van April 1935 als te huur ingeschreven 3933 woningen beneden f 400 huur per jaar, en te Rotterdam waren op dat tijdstip administratief en officieel als onbewoond bekend: 8725 woningen beneden f 400 huur per jaar.

Een andere, algemeene grief tegen deze conclusie is, dat zij wordt getrokken uit een veel te magere praemisse, èn kwalitatief èn quantitatief.

Bovenstaande serie van ver-reikende stellingen vraagt boekdeelen ter serieuze toelichting.

Naast deze twee grieven van algemeenen aard volgen hier, zoo beknopt mogelijk, enkele opmerkingen over eenige stellingen der conclusie in het bijzonder.

„In de lagere huurgroepen is een tekort aan behoorlijke woningen."

Rotterdam: Onbewoonde woningen per 30 April 1935.

Aantal woningen, ten aanzien waarvan in het Bevolkingsregister geen bewoners zijn ingeschreven en die uit dien hoofde administratief als onbewoond worden aangemerkt:

	Woningen
Beneden f 2.50 per week	59
Van f 2.50 tot beneden f 4 per week	551
„ „ 208 „ „ „ 225 per jaar	333
„ „ 225 „ „ „ 250 „ „	380
„ „ 250 „ „ „ 275 „ „	613
„ „ 275 „ „ „ 300 „ „	706
„ „ 300 „ „ „ 350 „ „	1369
„ „ 350 „ „ „ 400 „ „	1171
Totaal.....	5188

Hier komt nog bij een aantal van 3537 administratief als onbewoond aangemerkte woningen in deze huurgroepen, waarvan de huurprijzen niet bekend zijn.

Amsterdam: Aan de Gemeentelijke Woningbeurs te Amsterdam stonden aan het einde van April 1935 als te huur ingeschreven:

	Woningen
Beneden f 2.50 per week	24
Van f 2.50 tot beneden f 4 per week	441
„ „ 208 „ „ „ 250 per jaar	270
„ „ 250 „ „ „ 300 „ „	364
„ „ 300 „ „ „ 350 „ „	939
„ „ 350 „ „ „ 400 „ „	1895

's-Gravenhage: Uit de officieele gegevens over den toestand der woningmarkt in de Residentie in October 1934 nemen wij onderstaanden tabel over, waarin men de aantallen woningen der verschillende soorten daar ter stede vindt, alsmede het aantal en percentage leegstaande daarvan op dat tijdstip:

Huurklassen	aantal	leegstaand	pCt.
Onder f 2.50 per week	972	44	4.53
f 2.50—2.75 „ „	785	55	7.01
„ 2.75—3.00 „ „	594	35	5.89
„ 3.00—3.50 „ „	2857	220	7.70
„ 3.50—4.00 „ „	3424	223	6.51
Samen	8632	577	6.68
f 208—225 per jaar	3833	164	4.28
„ 225—250 „ „	4607	177	3.84
„ 250—275 „ „	7428	276	3.72
„ 275—300 „ „	7797	404	5.18
„ 300—350 „ „	18930	1219	6.44
„ 350—400 „ „	18053	1805	10.—
„ 400—450 „ „	12632	1261	9.98
„ 450—500 „ „	9527	872	9.15
„ 500—600 „ „	8717	499	5.72
„ 600—700 „ „	7213	409	5.67
„ 700—800 „ „	4635	269	5.80
„ 800—1000 „ „	6650	325	4.89
„ 1000—1200 „ „	4238	193	4.55
„ 1200—1600 „ „	4972	252	5.07
„ 1600—2000 „ „	1316	103	7.83
„ 2000 en hooger „ „	2344	185	7.89
Totaal-generaal	131524	8990	6.84

De vorige week vernamen wij van deskundige zijde, dat, zelfs in de reeks der laagste zes huurklassen, het aantal leegstaande woningen te 's-Gravenhage, na October 1934 nog belangrijk is vermeerderd.

Kan men aan de hand van bovenstaande gegevens met ernst volhouden, dat, althans in de drie grootste steden des lands, nog een tekort bestaat aan goedkoop arbeiderswoningen?

Maar de heer Koert sprak van „behoorlijke” woningen!

Daarop antwoorden wij: van tweeën één: of deze leegstaande woningen voldoen niet aan wettelijke eischen van bewoonbaarheid, en dan is de overheid verplicht ze onbewoonbaar te verklaren, wat te gereeder kan geschieden, omdat zij toch leeg staan; of zij voldoen wel aan die eischen. En dan? Spits hier uw ooren, Overheid met uw leege schatkisten!

„De huurprijs regelt zich uitsluitend naar vraag en aanbod.”

In abstracto concedo, in concreto nego; vrij vertaald: dat moge in het algemeen en onder normale omstandigheden waar zijn; in verschillende plaatsen hier te lande, en vooral in de abnormale crisis-jaren echter niet.

Bewijs o.m.: a. de Overheid bevordert woningbouw met voorschotten en bijdragen;

b. de overheid geeft steuntrekkers bij de wekelijkse steunpenningen en bepaald bedrag voor huur van een woning, hetwelk dikwijls uitgaat boven den prijs, waarin leegstaande woningen voor velen hunner beschikbaar zijn.¹⁾

ad a: In Amsterdam (altijd toch maar weer dat hoofdstedelijke Amsterdam!) bijvoorbeeld, zien wij hier het volgende.

Onderstaande cijfers, betreffende verschillende complexen overheidswoningen te Amsterdam, zijn ontleend aan het verslag van den directeur van den Gemeentelijken Woningdienst aldaar over 1933. (Bijlage D., Financiële gegevens omtrent Woningbouwverenigingen), en moeten dus binnen dit tijdsbestek worden bezien:

Aantal woningen	Voltooid	Huur v. bewoner ontvangen p. j.	Exploitatie-tekort p. woning p. jaar
320	Jan. 1932	f 373.95	f 201.31
269	Jan.-Dec. 1919	„ 286.—	„ 199.69
-150	Jan.-Dec. 1919	„ 312.63	„ 346.87
180	Febr. 1923	„ 378.15	„ 200.35
236	April 1923	„ 417.61	„ 121.70
298	Nov. 1923	„ 396.98	„ 235.10
318	Mei 1923	„ 353.71	„ 186.30
275	April 1923	„ 409.74	„ 156.29
143	Febr.-April 1920	„ 321.57	„ 273.47
293	Oct. 1921-'22	„ 389.77	„ 145.89
481	Apr. 1922-Dec. 25	„ 399.47	„ 111.29
90	Febr. 1919	„ 274.74	„ 185.68
18	Jan. 1922	„ 271.14	„ 230.83
87	Jan.-Dec. 1921	„ 291.31	„ 251.66

Over de Amsterdamsche gemeente-woningen vonden

¹⁾ Maar niet voor allen, zal men hiertegen aanvoeren. Inderdaad; dezelfde opwerping kan echter o.i. ook gemaakt worden tegen de plannen der Regeering inzake geforceerden overheids-woningbouw in lage huurprijzen.

wij in een bijlage bij datzelfde verslag (pag. 98 e.v.) nog de volgende cijfers:

	Woningen	Bruto-huur p. w. p. jaar	Exploitatie-tekort p. w. p. jaar
Buikersloterham	1370	f 311.29	f 254.54
„ enz.	1258	„ 252.16	„ 150.52
„	678	„ 252.89	„ 121.67
Polanenbuurt ...	502	„ 287.95	„ 231.93
„	162	„ 235.08	„ 89.25

Welke categorieën mede-burgers wonen in deze en soortgelijke (want wij deden hier slechts een greep) overheids-woningen? Hoe groot zijn de totale gezinsinkomsten van de huurders dezer woningen? Buitengewoon belangrijke vragen voor de Nederlandsche belasting-betalende burgerij.

ad b: wanneer een steuntrekker als huurbijdrage ontvangt tot een bedrag van f 3.50 huur per week 100 pCt. = f 3.50, en boven een bedrag van f 3.50 tot bijv. f 6 per week twee derden = f 1.66, of in totaal f 5.16, dan gaat zoo'n persoon niet de wet van vraag en aanbod een pleiziertje doen, en een woning huren van f 3.50 of f 4 à f 5 per week.¹⁾

(Toch verkondigt de Overheid herhaaldelijk: de huren moeten naar omlaag!)

„Een huurdeling komt tot stand als gevolg van het bouwen van een groot aantal behoorlijke arbeiderswoningen (in de laagste huurklassen).”

Dat zal waar zijn. Dit proces heeft zich vóór den grooten wereldoorlog dan ook onder normale omstandigheden steeds voltrokken bij de woningvoorziening hier te lande, zolang en voorzoover de overheid het winstbeoogend particulier initiatief in de uitoefening van zijn taak niet belemmerde.

Waarom echter thans aandringen op geforceerde huurdeling door overbodige productie, terwijl kunstmatig de loonen der arbeiders worden hoog gehouden, de invoer wordt belemmerd, het vee wordt afgeslacht, het aantal bloemkooltjes enz. onder glas, wordt vastgelegd, vele levensmiddelen extra worden belast, enz. enz.?

Hoe regelt zich hiër de prijs naar vraag en aanbod?

N a s c h r i f t. Op bovenstaande uiteenzetting veroorloof ik mij het volgende op te merken:

Oppervlakkig beschouwd moge het juist lijken, dat onze woningvoorraad te verdeelen zoude zijn in twee groepen, nl.:

a. een groote groep behoorlijke woningen;

b. een kleine groep, welke door de Overheid onbewoonbaar is verklaard;

toch ziet men dan over het hoofd een derde groep en wel:

c. een groote groep bewoonde of te huur staande woningen van mindere kwaliteit.

Helaas bestaat deze laatste groep nog, ondanks de verplichting, welke de heer Klawer de Overheid wil opleggen, om deze groep uit den voorraad te lichten of maatregelen te treffen, die de verhuring zullen bevorderen. De groote moeilijkheid om voor be-

¹⁾ Het maximum-bedrag dier „twee derden” is, naar wij meenen, f 3 per week.

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	29 Juni 6 Juli 1935	Sedert 1 Jan. 1935	Overeenk. tijdvak 1934	29 Juni 6 Juli 1935	Sedert 1 Jan. 1935	Overeenk. tijdvak 1934	1935	1934
Tarwe	9.591	464.038	705.243	—	7.837	20.762	471.875	726.005
Rogge	1.966	118.210	250.899	—	281	15.257	118.491	266.156
Boekweit	804	11.967	12.364	—	—	—	11.967	12.364
Mais	16.039	401.257	481.099	—	69.676	118.717	470.933	599.816
Gerst	5.428	153.860	198.661	—	18.454	23.429	172.314	227.090
Haver	2.969	69.118	73.994	—	1.660	2.206	70.778	76.200
Lijnzaad	17.380	97.177	130.309	7.936	241.163	137.444	338.340	267.753
Lijnkoek	1.120	25.743	51.527	—	—	25	25.743	51.552
Tarwemeel	337	9.704	10.675	20	3.667	1.502	13.371	12.177
Andere meelsoorten	424	14.697	32.092	25	1.364	3.302	16.061	35.394

woners van onbewoonbare woningen een behoorlijke huisvesting te vinden, zonder dat zij een onredelijk deel van hun inkomen voor huur moeten afzonderen, is oorzaak, dat van een groot aantal woningen de verklaring van onbewoonbaarheid wordt verschoven naar later. De financieele bezwaren tegen het stellen van eischen van verbetering dezer woningen aan de eigenaars zijn reden, dat men ook hierin uitstel geeft. Voorloopige maatregelen zijn wel eens van langdurigen aard. Ook hier.

Naar schatting zullen wij in ons land, waar de volkshuisvesting in de laatste 20 jaar, dank zij de toepassing van de Woningwet, op een peil is gebracht zooals buiten onze grenzen niet wordt gevonden, op een totalen woningvoorraad van circa 2 miljoen nog een 60.000 onbewoonbare woningen hebben, afgezien van een aantal woningen, welke uit hoofde van hun kwaliteiten niet beantwoorden aan normale eischen van bewoonbaarheid, maar welke vallen buiten de voorwaarden, verbonden aan een onbewoonbaarheidsverklaring. Deze woningen zijn voor als nog bevoond of zij maken deel uit van den z.g. „leegstand”, waarover de heer Klaver cijfers en getallen geeft voor de drie groote steden.

Men overwege verder, dat in het geheele Rijk circa 200.000 woningen of ruim 10 pCt. van den woningvoorraad onvoldoende slaapgelegenheden bieden voor daarin gevestigde gezinnen en dat — door z.g. opschuiving, welke in vele gevallen mogelijk zoude zijn — daarin geen verbetering is te brengen, omdat de betreffende gezinnen niet over de middelen beschikken om een grootere en duurdere woning te betrekken. Men bedenke, dat een overwegend deel onzer arbeiders en kleine middenstand aan woninghuur meer moet afstaan, dan redelijk en houdbaar is.

Dat het werkende arbeiders- of kleine middenstandsgezin niet verhuist naar de leegstaande goedkoopere woningen, welke de heer Klaver hun aanwijst, omsluit reeds een veroordeeling van de hoedanigheid en ligging dezer woningen. Hij zij overtuigd, dat zij onverwijld bevoond zouden worden, indien zij behoorlijk waren voor de duizenden gezinnen, welke thans zeer moeilijk hun hoogere woninghuur wekelijks afdragen. De aanbouw van behoorlijke, goedkope woningen — stel huurprijs van pl.n. f 4.00, gelegen in eenigszins verzorgde straten — is bijgevolg geen overbodige productie, zooals de heer Klaver vermeent, maar eene noodzakelijke voorziening, te bestemmen voor de vele gezinnen, met geringe inkomens, welke thans boven hun draagkracht gevestigd zijn en zij zal tevens een snelle aanpassing van het huidige te hooge, algemeene huurpeil aan de verlaagde inkomens bevorderen.

Ondanks de tegenwerping van den heer Klaver, wil het mij voorkomen, dat door boven bedoelde woningproductie het probleem wordt opgelost op een voor alle partijen gunstige wijze.

In hoeverre de uitkomsten van het Amsterdamsche onderzoek maatgevend zijn voor de overige groote steden van ons land kan buiten beschouwing blijven.

Overigens veronderstel ik dat het den heer Klaver bekend zal zijn, dat van Regeeringszijde in de laatste twee jaren meermalen en met nadruk gewezen is op de noodzakelijkheid van het bouwen van arbeiderswoningen met lagen huurprijs ter aanpassing aan het verlaagde loonniveau en ter bevordering van huur-lating in het algemeen en dat maatregelen tot verwezelijking van die noodzakelijkheid in het vooruitzicht zijn gesteld. Ook van dien, toch wel zeer bevoegden zijde, wordt bijgevolg deze woningproductie noodig geacht. Het Amsterdamsch rapport bevestigt practisch de juistheid van dit inzicht.

Mocht de heer Klaver, wiens kennis van deze materie ongetwijfeld aller waardeering verdient, echter een betere oplossing van het huur- en woonvraagstuk kunnen voorleggen, dat hij dan deze opbouwende arbeid onverwijld inzette.

J. M. C. KOERT.

STATISTIEKEN.

BANKDISCONTOS.

Ned. (Disc Wissels. 3½ 6 Juli '35	Lissabon .... 5 13 Dec.'34
Bk. { Bel. Binn. Eff. 4 6 Juli '35	Londen ..... 2 30 Juni '32
{ Vrach. in R.C. 4 6 Juli '35	Madrid ..... 5 9 Juli '35
Athene ..... 7 14 Oct. '33	N.-York F.R.B. 1½ 1 Feb. '34
Batavia ..... 4 1 Juli '35	Oslo ..... 3½ 22 Mei '33
Belgrado ..... 5 1 Febr. '35	Parijs ..... 4 4 Juli '35
Berlijn ..... 4 22 Sept. '32	Praag ..... 3½ 25 Jan. '33
Boekarest ..... 4½ 15 Dec. '34	Pretoria .... 3½ 15 Mei '33
Brussel ..... 2 16 Mei '35	Rome ..... 3½ 25 Mrt. '35
Budapest ..... 4½ 17 Oct. '32	Stockholm ... 2½ 1 Dec. '33
Calcutta ..... 3½ 16 Feb. '33	Tokio .... 3.65 2 Juli '33
Dantzig ..... 6 1 Mei '35	Weenen ..... 3½ 10 Juli '35
Helsingfors ..... 4 3 Dec. '34	Warschau ... 5 26 Oct. '33
Kopenhagen ... 2½ 1 Dec. '33	Zwits. Nat. Bk. 2½ 3 Mei '35

OPEN MARKT.

	1935				1934	1933	1914
	6 Juli	1/6 Juli	24/29 Juni	17/22 Juni	2/7 Juli	3/8 Juli	20/24 Juli
Amsterdam							
Partic. disc.	27/8-3	27/8-3½/2	3½/2-4½/2	4½/2 5	9/16-½/8	4-1/2	31/8-3/16
Prolong.	—	2½/2-3½/2	3-4	3½/4-4	1	3½/2-4	2½/4-3/4
Londen							
Daggeld...	½/2-1	½/2-1	½/2-1	½/2-1	½/2-1	½/4-1	1½/4-2
Partic. disc.	5/8	9/16-5/8	¾-1½/16	¾-7/8	7/8-1½/16	1½/2-9/16	4½/4-3/4
Berlijn							
Daggeld...	2½/2-3½/4	2½/4-3½/4	3-5/8	2½/4-3½/4	4-5½/2	4½/4-5½/2	—
Maandgeld	2½/4-3½/8	2½/4-3½/8	2½/4-3½/8	2½/4-3½/8	37/8-5	4½/2-6	—
Part. disc.	3	3	3	3	3¾/4	37/8	2½/8-1½/2
Warenw...	4-1/4	4-1/4	4-1/4	4-1/4	4-1/2	4-1/2	—
New York							
Daggeld 1)	¼/4	¼/4	¼/4	¼/4	1	1	1¾/4-2½/2
Partic. disc.	1/16	3/16	3/16-5/16	3/16-5/16	3/16	5/8	—

1) Koers van 5 Juli en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
2 Juli 1935	1.467/16	7.233/8	59.20	9.717/8	24.783/8	10009/16
3 „ 1935	1.46½	7.23½	59.20	9.723/8	24.783/8	10009/16
4 „ 1935	1.4615/16	7.26¼	59.25	9.72½	24.82	10009/16
5 „ 1935	1.471/8	7.271/8	59.23	9.72	24.79	10009/16
6 „ 1935	1.46¾	7.261/8	59.20	9.71¾	24.77½	10009/16
8 „ 1935	1.4615/16	7.28	59.25	9.72¼	24.80	10009/16
Laagste d.w.1)	1.46¼	7.23	59.15	9.71	24.75	100
Hoogste d.w.1)	1.47½	7.28	59.27½	9.72½	24.82½	10009/16
Muntpariteit	2.4878	12.1071	59.263	9.747	34.592	100

Data	Zwitserland *)	Weenen *)	Praag 1)	Boekarest 1)	Mi'aan **)	Madrid **)
2 Juli 1935	48.07½	—	6.15	1.48	12.15	20.12½
3 „ 1935	48.08½	—	6.16	1.48	12.16	20.12½
4 „ 1935	48.07	—	6.15	1.48	12.17	20.16
5 „ 1935	48.07	—	6.15	1.48	12.17½	20.15
6 „ 1935	48.06	—	6.15	1.48	—	—
8 „ 1935	48.09	—	6.14	1.48	12.11	20.15
Laagste d.w.1)	48.—	—	6.12½	1.45	12.10	20.10
Hoogste d.w.1)	48.12½	27.95	6.18	1.50	12.22½	20.25
Muntpariteit	48.003	35.007	7.371	1.488	13.094	48.52

Data	Stockholm *)	Kopen-hagen *)	Oslo *)	Hel-sing-fors 1)	Buenos-Aires 1)	Mon-treal 1)
2 Juli 1935	37.30	32.30	36.35	3.20	387/8	1.46¼
3 „ 1935	37.30	32.30	36.35	3.20	387/8	1.46½
4 „ 1935	37.45	32.47½	36.50	3.19	387/8	1.46½
5 „ 1935	37.50	32.47½	36.55	3.20	387/8	1.46½
6 „ 1935	37.45	32.42½	36.50	3.20	387/8	1.46¼
8 „ 1935	37.55	32.52	36.60	3.20	387/8	1.46½
Laagste d.w.1)	37.—	32.—	36.05	3.15	38¾	1.45¼
Hoogste d.w.1)	37.70	32.70	36.75	3.25	39¼	1.47
Muntpariteit	66.671	66.671	66.671	6.266	95¾	2.4878

*) Noteering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave. In 't 1ste of 2de No. van iedere maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
2 Juli 1935	4,937/8	6,64	40,47	68,34
3 „ 1935	4,941/8	6,633/8	40,45	68,26
4 „ 1935	—	—	—	—
5 „ 1935	4,95	6,623/8	40,37	68,20
6 „ 1935	4,96	6,631/8	40,40	68,24
8 „ 1935	4,97	6,633/8	40,45	68,25
9 Juli 1934	5,037/8	6,593/8	38,37	67,78
Muntpariteit ..	4,86	3,903/8	23,81¼	403/16

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	22 Juni 1935	29 Juni 1935	1/6 Juli 1935 Laagste	6 Juli 1935 Hoogste
Alexandrië..	Piast. p. £	97 1/2	97 1/2	97 1/2	97 1/2
Athene	Dr. p. £	514	514	514	517
Bangkok....	Sh. p. tical	1/10 1/8	1/10 1/8	1/10 1/8	1/10 1/8
Budapest ..	Pen. p. £	16 1/2	16 1/2	16 1/2	16 1/2
Buenos Aires	p. peso p. £	18.65	18.70	18.60	18.80
Calcutta	Sh. p. rup.	1/6 1/8	1/6 1/8	1/6 3/8	1/6 1/8
Constantin ..	Piast. p. £	610	610	610	612
Hongkong ..	Sh. p. \$	2/3 1/16	2/2 1/16	2 2	2 3/4
Kobe	Sh. p. yen	1/2 1/8	1/2 1/8	1/2 1/16	1/2 1/8
Lissabon	Escu. p. £	110 1/8	110 1/8	109 1/8	110 1/8
Mexico	\$ per £	17 1/2	17 1/2	17 1/2	18 1/2
Montevideo 2)	d. per £	19 1/2	19 1/2	19 1/2	20
Montreal ..	\$ per £	4.93 1/8	4.94 1/8	4.94 1/8	4.96 1/8
Riod. Janeiro	d. per Mil.	2 1/8	2 1/8	2 1/8	2 1/8
Shanghai ..	Sh. p. tael	1/7 1/8	1/7 1/16	1/6 7/8	1/7 1/2
Singapore ..	id. p. \$	2 3/31 3/32	2/3 31/32	2 3/8	2/4 1/16
Valparaiso 4)	\$ per £	118	118	118	118
Warschau ..	Zl. p. £	26	26	25 1/2	26 1/8

1) Offic. not. 15 laten, gem. not., welke importeurs hebben te betalen, 7 Juni 17; 28 Juni 17.01. 2) Offic. not. 17 Juni 39 1/4; 4 Juli 39 1/8. 3) Id. 11 Mrt. 4 1/4. 4) 90 dg. Vanaf 28 Aug. laatste „export” noteering.

ZILVERPRIJS

GOUDPRIJS 2)

Londen 1)		N.York 2)	
2 Juli 1935..	31	69 1/2	141/7
3 „ 1935..	31	69 1/8	141/6
4 „ 1935..	31	—	140/11
5 „ 1935..	31	69	140/11
6 „ 1935..	—	68 3/4	141/-
8 „ 1935..	30 7/16	68 1/2	140,9
9 Juli 1934..	20 1/2	46 1/2	137/11 1/2
27 Juli 1914..	24 1/16	59	84/10 1/2

1) in pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. 3) in sh. p. oz. fine

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen.	30 Juni 1935	6 Juli 1935
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandse Bank.....	—	f 13.566.109,25
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten	f 74.092,69	„ 43.877,27
Voorschotten op ultimo Mei 1935 a/d. gemeent. verstr. op a. haaruitte keeren hoofds. der pers. bel., aand. in de hoofds. der grondbel. en der gem. fondsbel., alsmede op. op die belastingen en op de vermogensbelasting	„ 4.772.574,31	„ 4.772.574,31
Voorschotten aan Ned.-Indië.....	„ 144.975.963,25	„ 140.596.442,13
Id. aan Suriname.....	„ 12.279.992,21	„ 12.310.485,02
Id. aan Curaçao.....	„ 1.909.511,15	„ 1.893.463,41
Kasvord. weg. creditverstr. a/h. buitenl. Daggeldleeningen tegen onderpand ..	„ 118.874.004,12	„ 119.399.000,61
Saldo der postrek. v. Rijkscomptabelen Vord. op het Alg. Burg. Pensioenfonds 1)	„ 34.787.812,93	„ 31.692.989,32
Vord. op andere Staatsbedrijven 1).....	„ 197.639,86	„ 197.639,86
Vord. op andere Staatsbedrijven 1).....	„ 53.089.550,52	„ 57.764.550,52
Verstr. t. laste der Rijksbegr. kasgeldleeningen aan gemeenten (saldo).....	„ 39.383.063,30	„ 42.151.463,30
Verplichtingen.	30 Juni 1935	6 Juli 1935
Voorschot door De Ned. Bank ingev. art. 16 van haar octrool verstrekt	f 10.361.564,63	f 402.635,00,—
Schatkistbiljetten in omloop.....	„ 406.217.000,—	„ 406.217.000,—
Schatkistpromessen in omloop.....	„ 67.530.000,—	„ 104.100.000,—
Daggeldleeningen.....	„ 1.000.000,—	„ —
Zilverbons in omloop.....	„ 1.231.325,50	„ 1.229.862,50
Schuld op ultimo Mei 1935 aan de gem. weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondb. e. d. gem. fondsbel. alsmede op. op die bel. en op de verm. bel.	—	„ 671.333,94
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenf. 1)	„ 88.078.908,15	„ 95.776.056,61
Id. a. h. Staatsbedr. der P.T. en T. 1)	„ 1.274.229,06	„ 1.199.229,06
Id. aan andere Staatsbedrijven 1).....	„ 118.448.499,67	„ 118.440.331,—
Id. aan diverse instellingen 1).....	„ —	„ —
1) In regk.-crt. met 's Rijks Schatkist.		

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

Vorderingen:	29 Juni 1935	6 Juli 1935
Saldo Javasc. Bank.....	f 8.683.000,—	f 7.033.000,—
Saldo b. d. Postchèque- en Girodienst Betaalmiddelen in 's Lands kas.....	„ 5.605.000,—	„ 1.241.000,—
Verplichtingen:	29 Juni 1935	6 Juli 1935
Voorschot 's Rijks kas c. a. Rijksinstell. Schatkistpromessen.....	„ 144.976.000,—	„ 140.596.000,—
Schuld aan het Ned.-Ind. Muntfonds. idem aan de Ned.-Ind. Postspaarbank. Voorschot van de Javasc. Bank.....	„ 750.000,—	„ 750.000,—
	„ 226.000,—	„ 226.000,—
	„ 515.000,—	„ 445.000,—

SURINAAMSCH-BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opsch. schulden	Discont.	Div. rekening. 1)
1 Juni 1935..	794	1.196	473	595	1.724
25 Mei 1935..	798	1.058	430	626	1.697
18 „ 1935..	799	1.093	414	621	1.707
11 „ 1935..	789	1.112	440	612	1.684
4 „ 1935..	790	1.164	426	609	1.717
5 Juli 1914..	645	1.100	560	735	396

1) Sluftp. der activa.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 8 Juli 1935.

Activa.	
Binnenl. Wis- sels, Prom., enz. in disc.	{ Hfdbk. f 23.085.039,84 Bijbnk. „ 306.308,43 Ag.sch. „ 2.759.275,49
Papier o. h. Buitenl. in disconto	„ 26.150.623,76
Idem eigen portef.	f 785.725,—
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.	„ 785.725,—
Beleeningen	
incl. vrsch. in rek.-crt. op onderp.	{ Hfdbk. f 91.703.174,85 1) Bijbnk. „ 10.795.150,52 Ag.sch. „ 38.965.083,90
	f 141.463.409,27
Op Effecten	f 135.538.732,07 1)
Op Goederen en Spec.	„ 5.924.677,20
	„ 141.463.409,27 1)
Voorschotten a. h. Rijk	„ —
Munt, Goud	f 113.593.845,—
Muntmat., Goud	„ 567.249.609,35
	f 680.843.454,35
Munt, Zilver, enz.	„ 21.951.064,55
Muntmat., Zilver	„ —
	„ 702.794.518,90 1)
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds	„ 39.594.297,94
Gebouwen en Meub. der Bank	„ 4.600.000,—
Diverse rekeningen	„ 3.007.939,24
Staat d. Nederl. (Wet v. 27/5/32, S. No. 221) ..	„ 15.486.148,55
	f 933.882.662,66
Passiva.	
Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefonds	„ 4.049.884,01
Bijzondere reserve	„ 5.675.000,—
Pensioenfonds	„ 9.918.873,67
Bankbiljetten in omloop	„ 830.186.590,—
Bankassigtiën in omloop	„ 110.967,90
Rek.-Cour. { Het Rijk f 9.525.207,54 saldo's: { Anderen „ 52.796.284,77	„ 62.321.492,31
Diverse rekeningen	„ 1.619.854,77
	f 933.882.662,66
Beschikbaar metaalsaldo	f 346.263.911,29
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is ..	„ 865.659.780,—
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht	„ —
1) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99)	f 71.153.775,—
2) Waarvan in het buitenland	„ 16.246.189,68

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andere opsch. schulden	Beschikb. metaal-saldo	Dek-kings perc.
	Munt	Muntmat.				
8 Juli '35	113594	567.250	830.187	62.432	346.264	79
1 „ '35	113594	544.435	854.978	66.464	312.044	74
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54
Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekening. 1)	
8 Juli 1935	26.151	—	141.463	786	3.008	
1 „ 1935	34.972	—	182.964	786	3.127	
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509	

1) Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opsch. schulden	Beschikb. metaal-saldo
6 Juli '35 2)	123.520		174.620	31.860	40.928
29 Juni '35 2)	123.530		172.330	32.560	41.574
8 Juni 1935	107.002	24.198	177.162	29.643	48.478
1 „ 1935	105.480	25.383	173.509	32.534	48.422
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Wissels. buiten N.-Ind. betaalb.	Dis-conto's	Beleeningen	Diverse rekening. 1)	Dek-kings-percentage
6 Juli '35 2)	2.890	78.320		12.570	60
29 Juni '35 2)	2.660	77.960		12.560	60
8 Juni 1935	1.173	10.949	54.215	11.930	63
1 „ 1935	916	10.924	53.921	12.102	64
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

1) Sluftp. activa. 2) Cijfers telegrafisch ontvangen.